

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Waerchtighe Historie Van de Martelaers Van Gorcom

Estius, Wilhelm

Antwerpen, 1604

Der waerachtigher Historien Van de Martelaers Van Gorcom. Het derde
boeck.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64552)

Der waerachtigher
HISTORIEN

Dan de
 MARTELAERS VAN GORCOM.

Het derde boeck.

CAPITTEL I.

Veur-reden van desen boeck, ende de naemen
 der Martelaeren.

Vol-cpndt hebbende het verhael van t'ge-
 ne dat ick aen-gaede den glorieusen strijdt
 onser hepligher Martelaren hebbe connen
 vernemē / heeft my daer-en-bouen groo-
 telijcks ter pinnen weerdit ghedocht te wesen / dat ick
 byde veur-gaende twee boecken desen derden soude
 by voeghen / inden welcken ick cortelijck sal beschrij-
 uen ende der ghedenckenisse vande na-comelinghen
 bevelen / sommighe puncten die ick van elcken vande
 de Martelaers ben ghecomen te weten / aen-gaen-
 de hun leuen / manieren ende oefeninghen die sy in-
 de heplighe Kercke hebben ghchadt. Want dit sal
 de histoziē van hunne passie seer verclaren / ende den
 Lesers (sonderlinghe die deur de exempelē der heps-
 lighen soecken verweckt te worden tot vol-maecht-
 hepdt des leuens) niet alleen vermaeckelijck maer
 oock seer profijtelijck wesen. Welck eer ick bes-
 ginne / sal aller-eerst alle hunne naemen verhaelen
 in orden / niet naer elcks verdiensten / die Godt ale-
 leen can gheweghen / maer ghelijck onse verhalinge
 aller-best dienen sal. De naemen zyn dese. j. Nic-
 colaes /

colaes / ij. Hieronymus / iij. Dierick / iij. Pica-
 sius / v. Wilhardus / vj. Godefridus / vij. An-
 tonius / viij. een andere Antonius / ix. Franciscus /
 x. Petrus / xi. Cornelius / xij. Leonardus / xij. een
 andere Nicolaus / xiiij. een andere Godefridus /
 xv. Joannes / xvj. noch een Joannes / xvij. Adria-
 nus / xvij. Jacobus / xix. Andreas. Vande
 welke de elue eerste zijn gheweest Minder- broe-
 ders die- men noemt Obseruanten midts hunne
 vol-comene professie ende onder-houdinghe des re-
 gels hen van S. Francisco achter-ghelaten. Van-
 der acht zijn wel alle te samen Priesters gheweest /
 nochtans niet van een maniere van leuen / ghelijck
 het vervolgh van onse verhalinghe van elcken by-
 sonder t'lijner plaetsen sal doen blycken. Nu dan
 laet ons aen-slaen dat wy veur-ghenomen hebben.

CAPITTEL II.

Vande af-comste van P. Nicolaes Pieck, ende
 hoe hy naer Louen is ghesonden.

Nicolaes Pieck ghebozen van Gorcom hadde
 tot eenen vader Jan Pieck / ende tot een moe-
 der Henriken Calue / eerlijcke ghehouwde persoos-
 nen / en treffelijcke onder-houders vā het oudt waer-
 achtigh Catholijck gelooue: sonderlinge de mā / als
 die hem dick-wils getoont heeft te wesen niet alleen
 ghetrouw bozgher veur de op-rechte religie / maer
 dock een dappere veur-bechter der seluer. Want
 om dit een punct onder vele andere van hem te ver-
 halen / all-ser op eenen tijdt inde selue stadt een wolf
 met bedrieghelijcke behendigheydt de plaetse van de
 Pastoor hadde inne-ghenomen / ende al-reede de
 schaepkens des Heeren secretelijck hadde beginnen
 te be-

te bederuen / heeft dese Jan Dieck de laecke wijse-
 lijk wel bevroedt / ende deur eenen peuer totte reli-
 gie verweckt wesende / en heeft niet op-ghehouden
 de bedeckte speuren vanden wolf te vervolghen / tot
 dat hy betrapt ende bekent gheworden is / ende be-
 dwonghen sijn officie ende de stadt met eenen te
 verlaten. Deur de sorgh-buldighepdt van desen
 vader is de sone Nicolaus van sijn ionghepdt af ner-
 stelijck inde Godt-vruchtighepdt onder-wesen / ende
 heeft daer deur al-soo toe-ghekommen / dat hy deur
 de peuerige naev-volginge van sijns vaders deughd-
 saemhepdt noch een kindt zijnde hem betoont heeft
 sulcken vader weerdigh te wesen. De welcke al-soo
 hy van sijn eerste ieughdt af de ijdelhepdt ende pom-
 perije des wereltds hatende / deur hem ghenomen
 hadde eenighe hepligher ende vol-maerckter maniere
 van leuen aen te nemen / soo haest als hy deur sijnen
 ouderdom bequaem was / heeft de H. Orden van
 S. Franciscus aen-veerdt ende gheprofessiet inde
 stadt daer hy te veuren inde vrije consten met veur-
 spoedt hadde ghestudeert. Dat was de stadt van
 s Hertoghen-bosche in Brabant / de welcke doen
 ter tijdt hadde een groote ende seer vermaerde scho-
 le / die oock totten daghe van heden niet teghen-
 staende allen desen quaden tijdt blijft duerende.
 Voorzds van daer is Nicolaus / als wesende onder
 sijns gelijckē een iongh-man van goeder apparentiē
 deur bevel sijner ouersten ghesonden naer Louen
 totte studie der hepligher Godthepdt. In dese stadt
 is een clooster vande Minder-broeders / in het welck
 de cloosterlycke disciplinen volgende den regel van
 S. Franciscus met aller Godt-vruchtighepdt ende
 toe siecht wierden onder-houden / ende de studien
 der hepligher Schrifturen met eenen seer in fleur
 zijn: soo dat tot desen daghe toe / onder soo vele alen-
 digheden

digheden als de selue Stadt en de gheheele provincie
 daer-en-tusschen ouer-ghecomen zijn / dese vierig-
 heydt totte Godt-vruchtigheydt ende totte studien
 noch niet verflauwt en is. In het selue clooster had-
 de veur dien tijde eenighe iaren gewoont B. Dierick
 van Munster / een man midts sijne predicatie ende
 hepligheydt des leuens heel Zabandt veur seer ver-
 maert / van wien oock vele heerlijcke poincten ver-
 haelt worden. Oock heeft dit clooster al-tijdt ghe-
 hadt seer geleerde Leef-meesters inde heplige Godt-
 heydt. Onder welke niet sonder groote opinie van
 hepligheydt zijn gheweest (die oock midts hunne
 boecken eenen vermaerden naem byde na-couelins-
 ghen hebben achter-ghelaten) P. Franciscus Titels-
 man / ende P. Adam Salbout. Waer van de eer-
 ste langhe te veuren upt begeerte tot strangher leuen
 van Louen was ghetrocken naer Italien / ende al-
 daer van deser wereltd ghescheyden. Maer Sal-
 bout heeft upt sijn schole vele mannen voort-ghe-
 braght / wiens geleerthepdt by een goetd leuen ghe-
 boeght in de heplighe Kercke Christi vele profijts
 heeft ghedaen : maer principelijck twee / te weten /
 P. Nicolaes Pieck ende P. Daniel van Arendonck :
 met welke als met costelijcke peerlen Christus de
 familie van S. Franciscus / iae sijn heplighe Ker-
 ke heeft willen vercrieren. Sy zijn geweest beyde op
 hunnen gheordineerden tijdt Martelaers / beyde
 capiteynen ende aen-voerders der Martelaren / de
 eene Ouerste van t'clooster te Gorcom / de ander-
 re tot Almaer. Oock en magh ick hier niet ver-
 swijghen den neue van onsen Martelaer / mijnen ey-
 ghenen ende aller-liefsten broeder / ende gestadighen
 voort-drijuer van dese onse historie P. Arnoldus
 Cstius / de welke sijnen oom Godt-vruchtelijck
 naer-ghevolght is / ende in dit selue clooster daer hy
 hadde

hadde ghestudeert inde Godtheydt / den regel van S. Franciscus heeft belouet ende gheprofessiet / ende naer-der-handt gheworden zijnde een naer- volgher vande veur-sepde gheleerde mannen bouen ghenoeit / heeft al-daer vele iaeren de H. Godt- heydt niet sonder grooten lof ende profijt gedoceert / tot dat hy in dit selue iaer als wy dese dinghen upt- ghegheuen hebben / is op-ghekomen tot Minister van dier Prouincie.

CAPITTEL III.

Vande conuersatie van P. Nicolaes, ende van sijne oodr-moedigheydt.

N Aer-de-mael dan dat Nicolaus in dit hepligh gheselschap der broeders eenighe iaeren inde heplighe Schriften hadde ghestudeert / is hy van daer tot verschedene plaetsen inden acker des Hee- ren upt-ghelonden / om deur het saeden van het Goddelijck woordt vruchten voordt te brenghen / ende om het pondt van sijn verstandelijckheydt d'welck hy met grooter sorggh-vuldigheydt hadde vercreghen / met ghelijcke sorggh-vuldigheydt te be- steden. D'welck veur-waer ghelijck hy seer ghe- hoorzamelijck vande handt sijner Ouersten heeft aen-beerdt te doen / al-soo heeft hy't oock deur Gods hulpe ghetrouwelijck ende veur-spoedelijck te we- ghe ghebraght. Voordts aen-gaende sijn loffelijc- ke conuersatie des leués onder sijne mede-broeders / de welcke was als het veur-spel totte croone der martyprien / wilde ick de selue in't langh verbolghen / ick soude van mijn veur-neimen moeten af-wijcken. Hoe wel dat ick onder vele puncten de principaelste niet en behoorze veur-by te gaen / ghelijck als is: Dat hoe wel aller-hande deughden in het hepligh herte
 van

van desen mensche hunne wooninghe hadden ghe-
 nomen / nochtans in hem sonderlinghe heeft upt-
 ghesteken de bewaerster van alle deughden / een
 op-rechte ende onghevallschste oodt-moedighepdt
 des herten / soo dat de ghene die sijn leuen wilde inne-
 sien / hem soude ghekent hebben veur eenen waer-
 achtighen Minder-broeder / ende eyghenen discipel
 van S. Franciscus / in wiens manieren ende wooz-
 den gheen op-gheblasentheydt noch onghegeschick-
 heydt te mercken en was / noch oock eenighe eygen
 liefde / daer wy by-naer alle te samen mede belab-
 bert zijn. Soo wanneer dat hy vermaent wierdt
 van eenighe faute oock van de ghene die iongher
 van iaeren oft leegher van plaetse waren (want al-
 sulcke stoutighepdt in hem te vermanen moghten
 de broeders lichtelijck nemē op sijn groote ende wel-
 bekende beleefthepdt ende oodt-moedighepdt) ont-
 singh hy de selue straffinghe niet alleen vriendelijck
 ende goedertierentlijck / maer oock seer danckbaer-
 righlijck : niet aen-siende den persoon die hem ver-
 maende / maer het profijt vande vermaninghe veur
 ooghen hebbende. Als hy op eenen tijdt in sijn ser-
 moon soude bidden om een aelmisse veur sijn cloos-
 ster / seyde dat hy de selue verlocht tot behoef vande
 heylighen tot Gorcom in't conuent vande Minder-
 broeders. Maerder-handt ghebraeght zijnde van
 pemanden die hem dit selue hadde hoozen segghen/
 oft hy sy-seluen heyligh noemde / heeft hy gheandt-
 woordt: Gheens-sins / maer mijn broeders zijn heyl-
 ligh / ende heyligh is de vergaderinghe der armen.
 Welck op dat het niet en soude schijnen vermetel-
 lyck ghesproken te zijn / heeft hy't bevesticht met
 de ghetuyghenisse vanden Apostel Paulus / die in
 verscheydene plaetsen de arme Christenen heylighen
 heeft ghenoeemt. Nochtans en is dit al-soo van hem
 niet

Rom. 12
 & 15.
 2. Cor.
 8. & 9.

niet gheleght dat hy de ghebreken van sijne broe-
ders niet en soude ghemerckt / ende alst van noode
was met behoorzijche straffinghe gherastijdt heb-
ben. Deur der welker cranckheden (alst wel ghe-
beurt) als hy merckte dat yemandt verarghert
wierdt / soo was hy ghewoon te segghen tot heur-
lieder verschooninghe / dat sy oock menschen wa-
ren : te kennen gheuende dat het gheens-lins te ver-
wonderen en is dat oock inde menschē die totte vol-
maecktheydt trachten eenighe menschelijcke ghe-
breken ende cranckheden bevonden worden. Maer
hoe oodt-moedigen ghevoelen dat hy van sy-seluen
al-tijdt heeft ghehad / heeft all-doen meest beginnen
te blijcken / als de Geusen eenighe steden van Hol-
landt in hunne maght gherreghen hebbende / on-
gheschicktelijcken teghen de dienaers Godts hen
draghende / eenighe van hen wreedelijck ter doodt
hadden ghebraght. Want als sommighe van sijn
naeste vrienden deur hem beducht waren ende on-
der andere H. Lenaerd de Pastoor upt iock tot hem
seyde : **O Monich / de Geusen sullen v hanghen /**
soo andtwoordde hy : **Dat en heb ick noch niet ver-**
dient. Ende als H. Lenaerd weder-om seyde :
Maer nu ter tijdt worden-dervele ghehanghen die't
niet verdient en hebben / heeft Nicolaes ander-werk
gheandwoordt : De gratie der martyrien en wordt
den on-verdiende niet gegeven. Want daer toe moet-
men gheraechen deur deur-gaende heylige werken.
Al-soo heeft hy upt innighe oodt-moedigheyt des
herten sy-selue onweerdigh gerekent om tot sulcken
glorie van Gode verheuen te wordē. Maer Godt de
Heere die hoogh verheue zijnde de ood-moedige aen-
siet / en de geuer is der oodt-moedigheyt / heeft nae-
der-handt genoegh getoont / hoe grooter eere dat hy
den oodt-moedigē Nicolaum weerdig heeft geacht.

CAPITTEL IIII.

Van sijn vrolijckheydt des gheests, ende Godt-
vruchtigheydt.

O nu van andere puncten hem aen-gaende eenighe te ouer-loopen: hy was van behoorlijcke ende betamelijcke ghedaente / de lenghde ende andere gesteltenisse des lichaems was middel-matigh. In t aen-siecht hadde hy goedt natuerlijck coleur / d'welck deur de ooghen der ghener die hem aen-saghen minnelijck was / maer midts het vasten ende waerken / ende de sware gheduerighe sozghvuldigheden die hy van sijn officie wegghen moeste draghen wast een wepnigh op bleerckigheydt verandert. Het aen-siecht nochtans was al-tijdt stil ende blijde / als een teecken van een puere wel-gheruste consciencie. Want t'ghene dat hy deur sijn diuise en sprake-woordt hiel: Met blijden gheeste moeten Godt dienen, dat heeft hy in sijn leuen ende manieren al-tijdt ghetoont: want in sijn aen-siecht schene vrolijckheydt met stemmighedyt ghetempert / waer deur hy by sijn onder-saten bemindt ende gheert wierdt. Want datter is een vrolijckheydt die lof-weerdigh ende den hepligen menschen betamende is / toonen de exempelen der heplighen. Men bevindt van S. Agathon die van eenen seligheus is gherozen Paus van Roomen / dat hy soo goedertieren ende sacht-moedigh was / dat hy oock tot elcken een bevonden wierdt blijde ende ghenoezghelijck: nochtans van sulcker heplighedyt / dat hy eens eenen melaetschen hem in t'ghemoet comende met eenen cus ter-stondt ghenesen heeft. Oock de heplighe mannen / Romualdus de vernieuwer van de discipline der Cremijten / ende Dominicus de

in-steller vande Orden der Predik-heeren. Item
 Guilielmus Bischop van Bvois in Engelandt
 worden ons beschreuen als by-naer al-tijt t'volyck
 ende ghenoeghelijck: hoe wel dat in desen lesten
 t'selue schijnt mis-haeght te hebben sommighe rijpe
 ende treurighe menschen. Iae dat oock Christus
 onse Heere al-tijdt v'olyck ende blijde gheweest is/
 hebben sommige uyt-legghers der hepliger Schrif-
 turen willen mercken / uyt t'ghene datter gheschre-
 uen was van hem: Hy en sal niet v'oeue zijn noch 1ca. 42.
 verstoorachtigh. Ick wete wel dat in dit punct
 van sommighen/anderl-sins goede ende gheestelijc-
 ke mannen / som-tijds mis-daen wordt/als sy hen
 seluen te seer bouen maten in v'olyckheydt uyt-stor-
 ten. D'welck de H. Paus Gregorius heeft ghenos-
 teert in eenen heiligus Isaac ghenoemt / anders
 met vele deughden grootelijcks verciert / ende oock
 begift met den gheest der prophccien. Maer dat
 en soude ick niet lichtelijck toe-laten plaetse ghehadt
 te hebben in S. Nicolaes / die deur de v'olyckheydt
 sijns gheests al-soo minnelijck ende ghenoeghelijck
 schene / dat euen-wel de stemmigheydt der manie-
 ren ende strengigheydt der disciplijnen hem ont-
 saghlijck ende eer-weerdigh maecte. Voorzds hoe
 groot dat was sijn goedertierenheydt tot Gode /
 wordt daer uyt claerlijck bewesen / dat hy al-tijdt
 toonde een wonderlijcke toe-gheneghentheydt ende
 vlijtigheydt tot aller-hande Godts-dienstigheydt/
 weder het was om veur het volck te prediken
 (d'welck hy d'ick-wils twee-mael oft d'rij-mael op
 eenen dagh dede) weder biechten der penitenten te
 hoozen / weder nacht ende dagh met bidden ende
 singhen bekommert te zijn / weder eenighe andere
 ghewoonlijcke oft on-ghewoonlijcke lasten te dra-
 ghen; al-soo veur-waer dat hy in dus-danighen heyl-
 lighen

lighen arbejdt / meer schene bet dan maghet te worden / hoe wel dat hy anders-sins van lichame niet seer sterck noch uytter naturen seer bequaem en was om swaer ongemack te verdraghen. D'welck ghy daer uyt ghenoech moghte merken / dat soo wanneer alst by ghevallen ghebeurde dat hy onverhoedts met eeneneste hem in sinen vingher quetsste / ter-stondt als oft hy met eenen pyl hadde gheschoten gheweest viel in flauwte van sp-seluen / soo teer ende weeck was sijn ghesteltenisse. Waer-om oock dies te meer te verwonderen ende te prjisen is de goedertierenhejdt Godts tot sijnen Martelaer / die hem al-sulcken sterckhejdt heeft ghegheuen / dat hy in sijn teere lichaem soo vele wreede tozmenten ende pijnen des doodts niet alleen seer patientelijck maer oock vlijtighlijck heeft verdraghen / als oft

1. Cor. 11. Godt de Heere tot hem oock hadde gheseght: Mijn gracie is v ghenoech / want de cracht wordt inde cranckhejdt vol-maect. Doozds by sijne andere deughden moet oock gheboeght worden de liefde ende sorgh-vuldighejdt tot de maeghdelijcke reynighejdt / die hy alle sijn leuen langh seer heylighlijck heeft onder-houden ende in eeren bewaert. Waer van ick vele meer soude segghen / t'en ware dat ick vzeelde dat de lof van eenen particulieren moghte ghetrocken worden tot versmaedinge vanden heelen hoope: ghemerckt dat wy sekere ende goede onder-richtinghe hebben dat de andere oock sonderlinghe veur de reynighejdt sorgh-vuldigh sijn gheweest.

CAPIT.

CAPITTEL V.

Van sijn liefde totte Euangelische armoede.

Dier-en-bouen hoe dat hy al-tijdt (ghelijck bes-
taemt eenen Religieus die van sijn professie
arm is / ende eenen discipel van dien heylighen ar-
men Franciscus) gheleest heeft te vreden met de tes-
ghen-wozdighe dinghen die naer den tijdt tot roek
ende cleederen ende andere noodelijckheden upt de
ordinarise ende ghemeyne aelmissen wierden upt-
gedeylt / dat betoont ghenoech eenen sijnen brief tot
my gheschreuen. Want al-soo hy te Brussel woon-
achtigh was / moeste hy eens prediken (ghelijck
doock t'anderen tijden dick-wils ghebeurde) daghe-
lijcks deur den heelen Vasten van viertigh daghen.
Onder welcken grooten last om niet te bliuen / had-
de hy sonder twijfel van noode eenighe toe-ghewin-
ghe ende lossinghe vande ghewoonelycke strenghe
abstinentie . Het welck hy nochtans als een sorg-
vuldighe onder-houder der heyligher in-stellinghen
nauwelijcks en wilde toe-laten. In dien seluen
brief dan / bedanckende sijnen swagher mijnen va-
der van sijn milde presentatie deur my te Louen stu-
derende aen hem ghedaen / dat hy hem gheerne be-
gheerde toe te schicken wat hy moghte van noode
hebben / soo ghebruyckt hy achter-naer dese woor-
den : Ick hope nochtans dat ick niet lichtelijck pe-
manden vanden mijnen moepelijck oft swaer vallen
en sal. Want ick moet leeren met den Apostel Paulo
my te laten ghenoeghen in t'ghene daer ick in ben /
en verlaedt te zijn en honger te liyden / ouer-bloedig-
hepdt hebben ende ghebreck liyden. Het aller-beste
is (seght de selue Apostel tot sijne Hebreen) deur de
gracie het herte te vestighen / niet met de spijlen die

Philip. 4

Heb. 13

niet ghebaect en hebben den ghenen die daer inne ghewandelt hebben. Soo verwachtte ick dan altydt principelijck van Gode cracht ende sterckhepdt om te vol-bzenghen t'ghene dat my op-ghelegt woꝝdt. Al-soo schryft hy. Ende deur-waer ick selue hebbe bebonden in hem sulcken peuer ende neerstighepdt tot de Euangelische armorde / dat hy niet alleen ouer-vloedighe dinghen en wepgherde als hem sulchs van sijn vrienden wierdt ghepresenteert / maer oock noodelijcke dinghen schene niet te connen aen-beerden sonder beschaemthepdt: in dit een punct sijnen regel een wepnigh te buyten gaende. Soo wanneer hem yet costelijcks oft seer curieus wierdt ghepresenteert / dat wepgherde hy te ontfanghen niet beleefthepdt / segghende: Waer't dat S. Franciscus dit saghe / hy soude qualijck te vreden wesen. Aen-gaende den hupf-raedt van sijn boecken / die was soo wepnigh / dat behaluen t'ghene dat hy selue oft deur sijnen eyghenen arbeydt oft deur deur-lesen van eenighen meester met grooter neerstighepdt hadde ghelchzeuen / vergadert / ende op-ghete eckent (alle d'welck hy oock gheerne ende gheljoozsamelijck liet staen inden wille ende dispositie van sijnen Ouersten) nauwelijcks en wasser dat hupf-raedt soude moghen ghenoemt woꝝden. Ick hebbe noch by my van sijn boecken een nieuw Testament Jesu Christi / seer rechtelijck ghebonden naer het verhepschē van sijn Oꝝden / maer in d'welck ick in alle de dupstere plaetsen hebbe gheteeckent bebonden met sijn eyghene handt de aller-claerste uytlegginghen ende bediedinghen. Hoe wel dat hy / ghelijck betaemt den broeders die in't ghemeyn willen leuen / meer uyt de ghemeyne libzije sijn studien verboozderde / dan uyt de boecken die tot sijnen ghebzupcke in't by-sonder waren ghelchickt. Wt dese

dese liefde der Evangelischer armoede is ghecomen/
dat hy het ghebreck van proprietarischap oft eppen-
dom (d'welck de selue armoede recht contrarie is)
als een peste van de cloosters grootelijcks haette.
Ende om dat sijn broeders daer hy ouerste af was
daer toe gheen oorzaccke hebben en souden/ dede hy
alle neerstighydt / dat hen allen uyt het ghemeyn
soude verleent worden alle dat sy tot cleederen/
boecken ende andere behoeftelijckheden van noode
hadden.

CAPITTEL VI.

Van vele merckelijcke woorden ende wercken
van hem wijselijck ghesproken ende ghedaen.

Vele andere dinghen heeft hy Godt-vruchte-
lijck ende wijselijck ghedaen ende ghesproken.
Doo wanneer als hy seyde yet te willen gaen doen/
te lesen / oft te schryuen / oft buyten te reysen / oft
yet dies-ghelijcks / al-tijdt voeghde hy daer by: Ter
eeren Gods: volgende de leeringhe van S. Paulus / 1. Cor.
Doet het al ter glozien Godts. Als hy de broeders 10.
sijn onder-saten eenigh werck moeste op-legghen/
dick-wils badt hy hen daer hy't soude hebben mo-
ghen bevelen: maer weder dat hy't ghebode oft dat
hy badt / seyde al-tijdt daer by: Wt liefden: den-
kende op t'ghene dat de selue Apostel seght: Laet 1. Cor.
alle v dinghen inde liefde ghedaen worden. Het uyt- 16.
storten vande costelijcke salue ouer het hoofd Jesu- Mat. 26.
verstondt hy te beteekene/ dat alle onse goede wer-
ken moeten ghegoten worden op Christum / als
het hoofd / den auteur / ende den geuer: sulcks
datter niet een druppelken en bliue dat wy hem niet
toe en schryuen. In raedt te gheuen vermaende hy
dat-men bouen al verhoeden soude/ dat Godt niet

vertozent en worde. In twyfelachtighe ende swa-
 re saecken was hy seer scherp van verstande. Als op
 eenen tijdt eenighe vrouwen naer den schijn seer
 gheestelijck ende Godt-vruchtigh/ gheacht wierden
 renighe wonderlijcke reuelatien te ontfanghen/ ende
 sommighe vrende schyckelijcke dinghen hen ouer-
 quamen / ende dat de saecke by de gheleerde wierdt
 onder-socht / Nicolaes heeft d'aller-eerste verclaert
 dattet niet en was dan dupuels bedroghe ende tooue-
 rije. D'welck naer-der-handt claerder als den dagh
 ghebleken heeft waerachtigh gheweest te hebben.
 Hy en prese niet seer de vrouw-persoonen die niet en
 willen houwen / noch euen-wel de werelddt en ver-
 laten / noch hunnen eyghenen wille en verlaecken/
 noch naer eenighen regel en willen leuen / om dat
 sy dick-wils de liberteyt ende vrygheddt des leuens
 mis-bruycken / segghende van dul-danighen: Een
 vrouwe moet hebben oft man oft muer. Met twee
 van sijn vleeschelijcke broeders die ghedooft waren
 van het Catholijck ghelooue/ heeft hy deur woorden
 in hun presentie / ende deur vrieuen in hun af-wesen
 ghehandelt met alle moghelijcke sorghe ende neer-
 stigheddt om hen vande dwalinghe te bekeeren. Het
 welck al ist dat hy niet vercreghen en heeft (want
 Eccl. 7. wie can ghebeteren den ghenen die God versmaect)
 nochtans en heeft hy by Gode niet verlozen de ver-
 dienste van sijnen seer goeden wille en neerstigheddt.
 Alster eens twee ketters ter doodt waren verwesen/
 ende dat sy tot kennisse waren ghekeert / heeft hy
 oodt-moedelijck ter aerden vallende veur hen-lieden
 aenden richter ghebeden/ dat hen d'leuen gheschone-
 ken soude worden. Met vromen ende stantachtigen
 moede heeft hy ghedreuen / ende vol-braght / dat
 een Querste van een vrouwen-clooster / om dat hy
 de maeghdekens oneerlijcken was mis-bruyckende/
 al

al steunde hy seer op sijn vrienden / ende hy velen seer was ghesien / van sijn officie af-ghelett ende verlon- den soude worden. Oock heeft hy seer sozghbuldig- lijk ghelett / van den tyd dat hy Gardiaen was ghemaeckt / om sijn clooster te moghen refozmeren / hebbende nochtans daer in eenighe vande broeders partijgh ghevonden / maer gheen van allen dien en zyn met hem deelachtigh gheweest vande croone der martyrien . De maeltjdekens oft brasserijen naer mid-dagh / die t'anderen tijden ter oorzsaechen vande wereldtjcke personen in't clooster in-ghe- broken waren / heeft hy / bouen het teghen-strijden van velen / teene-mael af-ghebroken . Al-soo groot was de stantastighepdt van P. Nicolaes in voorzdt te drijuen ende te vol- brenghen t ghene dat hy wel inden sin ghenomen hadde. Soo dat van hem seer wel gheleghet heeft P. Petrus de Monte een gheleerdte ende Godt-vruchtigh man (onder wien als Gardiaen P. Nicolaes in twee oft drij plaetsen hadde ghewoont) aen-merckende ende gheproeft hebbende sijn onberoerlycke vastighepdt des herten sonderlinghe in't stuck vande refozmatie / dat hy hem al-tijdt ghehouden hadde seer bequaem te zyn om het martyrie te verdraghen . Dese wepnighe punten upt vele andere gheschreuen moghen ghe- noegh wesen om den nae-comelinghen aen te prij- sen ende te betuyghen sijn heplighe conuersatie des leuens betaimende eenen toe-comenden Martelaer.

CAPITTEL VII.

Van sijn twee leste sermoonen.

Voortz als de leste tempeest der verbolginghe is op-ghestaen / heeft hy twee merckelijcke ser- moonen ghedaen tot het volck / de welcke ghelijck
sp de

sy de leste zijn gheweest / al-soo waren sy vol Godts
 vruchtighepdt ende salighe leeringhe : het een t' son-
 daeghs naer den feest-dagh des heylighs Sacra-
 ments / waer in hy ouer-bloedelyck / gheleerdelyck
 ende vierighlyck discoureerde vande waerachtighe
 teghen-wozdighepdt des lichaems ende bloedts
 Christi in't heyligh Sacrament des autaers / too-
 nende dat niet figurelyck (als de ketters segghen)
 maer eyghentlyck moeten ghenomen worden de
 woorden Christi / segghende: Dat is mijn lichaem /
 dit is mijn bloedt. In't selue sermoon declareerde
 hy de ongheloouelycke liefde Christi tot ons / deur
 de welcke hy beschickt heeft / als hy ons de sienelij-
 ke ghedaente sijns lichaems soude ont-trecken / dat
 hy niet alleen metter herten ende naer den gheest /
 maer oock naer den lichame (d'welck nochtans on-
 der gedaenten van andere dinghen in't Sacrament
 soude bedeckt zijn) by ons tot het eynde des wereltds
 moghte bliuen ende met ons vereenicht worden :
 toonende oock met de woorden van S. Jan Chry-
 stostomus dat dit was een seker teecken van de aller-
 meeste ende vandenste liefde. Het ander leste ser-
 moon heeft hy ghedaen niet langhe daer naer / ver-
 manende tot stantastighepdt in't Catholijck ghe-
 looue ende belijdinghe des-selvs. In't welck hy leer-
 de / dat het in gheener manieren / noch by eenigh
 ghevalle eenen Christenen mensche georloft en was
 sijn ghelooue te loochenen / oock niet deur het drey-
 ghen van grouwelycke toymnten / noch deur veur-
 stellen vande straffe des doodts selue. Maer dat ter
 contrarien van noode is / dat elck een naer sijn ghe-
 looue ghebraeght zynde / sonder eenighe dobbel-
 hepdt oft ghebeynsthypdt t'selue vryelijck en opent-
 lijk sal belijden / ist dat hy niet en wilt inder eeu-
 wighepdt verlozen gaen : ghemerckt dat de Heere
 seght

seght in't Euangelie: Alle die my belijden sal veur Mat. 10
 den menschen / dien sal ick oock belijden veur mij-
 nen Vader die inde hemelen is. Maer soo wie my
 loochent veur de menschen / dien sal ick oock looch-
 nen veur mijnen Vader die inde hemelen is. Dus
 danighe dinghen heeft hy doen ter tijdt de gemeyn-
 te deur de aen-staende troublé seer bebreest ende be-
 ducht zynde / vierighlijck ende sozghbuldighlijck
 gheleert. Maer naer-der-handt heeft hy de selue
 leeringe mette wercken seer crachtelijck bevesticht/
 ghelijck wy in onse historie breedelijck hebben be-
 toont. Want my dunckt dat inde selue opentlijck
 ghenoech wordt bewesen wat groote vroom-her-
 tighepdt dat dese man ghehadt heeft om pijnen en-
 de schamperhepdt te verdragen veur de Catholijc-
 ke religie / wat vierighen gheest ende begheerte totte
 martprie / ende wat liefde dat hy tot den lesten upt-
 gangh des leuens teghen sijn mede-broeders heeft
 ghedragen.

CAPITTEL VIII.

Hoe wijselijck dat hy ghedaen heeft bewarende
 sijn trouwe aen sijn broeders, ende belijden-
 de sijn ghelooue.

DAn ghelijck is de quade ghewoonte der booser
 menschen / dat sy alle t'ghene dat sy inde goe-
 de menschen die sy haten frap ende loffelijck merc-
 ken / t'selue int quaedt nemen / ende ont-eeren met
 hy-naem van eenigh ghebzeck dat de selue deughdt
 ghelijck magh wesen: al-soo zijnder oock gheweest/
 die des vromen Martelaers trouwe teghē sijn broe-
 ders soo vastelijck bewaert / ende sijn on-verwone-
 nen verdraghelijckhepdt van soo vele moepelijck-
 heden ende vande doodt / ombeleefdelijck willende
 schob-

schobberé / met aue-rechte namen hebben genoemd:
 d'een hoouerdighe couragie / d'andere onbeweghe-
 lijcke herd-neckighe moedt-willighepdt. De ho-
 ueerdighe couragie hieten sy / dat hy om sijn trou-
 we (ghelijck sy sepden) die hy onwyselgck en licht-
 beerdelijck aen sijn mede-broeders hadde verbondē /
 in gheener manieren en heeft connen daer toe ghe-
 braght worden / dat hy sonder hen / die hy niet hel-
 pen en moghte / sy-seluen soude laten helpen ende
 upt t'perijckel verlossen. Maer de herd-neckighepdt
 was / volghende hunne woorden / dat de Daepsche
 religie soo diep in't binnenste van sijn hert ghegriffiet
 was / dat sy niet gheen gheweldt noch constigh on-
 der-wijs daer upt te roepen en was. Ende al-soo
 hebben sy van dese heerlijcke deughden fauten ende
 ghebzeken ghemaect. Teghen de welke klinkt
 Ma. 1. het dreygemēt van den Propheete: Wee die t'quaedt
 goedt noemt / ende t'goedt quaedt. Andere zijnder
 gheweest die sijn simpelhepdt niet sonder beghecken
 hebben berispt / oft om dat hy sijn ghevoelen aen-
 gaende de religie om sijn mede-ghesellen wille niet
 en heeft willen gheueynsen / noch hen-lieden raden
 t'selue te doen / oft om dat hy emmers sijne eyghene
 verlossinghe (die hem sonder sijn mede-broeders
 moghte ghebeuren / sonder de belijdinghe des ghe-
 loofs te cozt te doen) al te dwaeselijck / naer hun ad-
 uijs / heeft weder-leght. Maer o heylighe simpel-
 Ma. 10 hepdt der dupuen / die hem / naer d'bevel des Hee-
 ren / de wijshpdt der serpente niet ontnomen en
 heeft. Want dit is een waerachtighe wijshpdt die
 ons deur het exempel van het serpent van Chzisto
 onsen Saligh-maeker wordt veur-ghestelt om
 naer te volghen / dat ghelijck het serpent om sijn
 hoofdt te salueren ende te beschermen t'gheheel li-
 zhaem teghen-stelt; al-soo wy oock om te verrij-
 ghen

ghen ende te bewaren de principaelste goeden die alleen op-rechte goeden zijn / al watter anders goet wordt ghenoeint / als de saecken al-soo ghelegghen zijn / verliessen ende selue van ons werpen sullen. Maer dese Chyristelycke ende heplighe / ende naer Godt gheschickte wyshepdt / is den wijlen mensche van deser wereltdt onbekent / iae dat meer te beclagghen is / sy wordt van hen begeekt / ende als een enckele dwaesheddt veracht ende verstooten / niet merckende noch verstaende als sy sulchs doen / ende al-soo aue-recht inde saecken ordeelen / dat sy niet alleen soo vele dupsenden Martelaers / maer doock het hoofdt der Martelaren onsen Heere Chyristum inde selfste mis-daedt willen trecken / ende ouersulchs soo wel Chyristum als allen de Martelaers beroouen van hunnen behoorzlycken lof deur hunne passien ende stryden.

CAPITTEL IX.

Dat P. Nicolaes dubbel Martelaer is.

Fullen wy dan P. Nicolaes Dieck deur gheen Martelaer houden? Iae wy / segghe ick / ende doock dubbel Martelaer. Want wilt-dy de pijn aen-sien / twee-mael is hy metten strop gheworcht / op-ghehanghen / twee-mael heeft hy de pynen des doodts verdraghen / twee-mael heeft hy soo vele als aen hem loghe de doodt gheleden. Want de doodt die hy ten Ziel heeft ghelmaecht / hadde hy te Gorcom te veuren gheproeft / tot dien eynde alleenelyck deur Godts ghehenghenisse in't leuen bewaert / op dat hy sijn broeders inden periculeusen strydt soude verstercken ende deur sijn seluen een dubbel croone vercryghen van Gode. Wilt-dy aen-sien de oorzaecke des lydens / ghy sult hem van deser

deser sijden oock vryelijck eenen dubbelt Martelaer
mogen noemē. Want de getrouwighepdt tot Gode
was de eene oorlaecke die hy ghemeyn hadde mette
andere/ de andere hem epgen toe-comende de ghe-
trouwighepdt tot sijn mede-broeders / aende wel-
ke hy met een onschepdelijcke liefde gebonden zyn-
de en heeft gheent-sins willen laten gheschieden/ dat
hy inde doot soude af-gaen die hy in't leuen hadde
bemint : hebbende hier in den Heere naer-gevolght/
102. 13. de welke als hy de sijne lief hadde gehad/ heeft hy-
se totten eynde toe lief gehad. Want niet alleen en
heeft hy met sijn broeders/ maer oock veur sijn broe-
ders naer het exempel des-selks Saligh-makers sijn
siele ghestelt : de welke hy daer-om niet en heeft
willen af-gaen / op dat sy van hunnen herder verla-
ten ende den woluen gheleuert niet en soude verlozen
gaen. De oorlaecke dan van steruen heeft hy ghe-
hadt / eerst veur de religie / op dat hy de selue verraden
hebbende niet en soude verlozen gaen : ten ande-
ren de liefde / op dat ter wijlen hy sy-seluen soude
beminnen ende sy-seluen bewaren / de andere niet
en souden verlozen gaen / wiens salighepdt van
Gode hem te bewaren ghegheuen was. Ende wat
hebt-dy hier onse ghetuyghenisse van doen / ghe-
merckt dat onse vanden selue in dese saecke ghetuy-
ghen ende richters zijn? Want alle de ghene die on-
der hen sekere kennisse van dese gheschiedenissen
hebben ghecreghen / belijden upt eenen mondt / dat
hy is gheweest / ghelijck sy-lieden spreken / de aller-
herd-neckighste beschermmer van sijn opinie oft ghes-
linterhepdt / maer ghelijck wy behooren te spreken /
de aller-stantachtighste veur-vechter der waerachtig-
gher religie. Want gheent-sins en can herd-neckig-
hepdt maer stantachtighepdt gerekent wordē / eenen
wil vol-herdende totten lesten adem toe in een goe-
de

de saerke. Maer hen-lieden heeft in desen Martelaer mis-haeght / dat eer-tijds in't ghemeyn in alle Christene Martelaers beschuldicht hebben de vanden des Christendoms / ende dat sy in hen-lieden met aller-hande tormenten hebben willen verbolghen: te weten hunne onbeweghelijcke stantachtighepdt inde belijdinghe des gheloofs / die sy nijdighelijck noemden te wesen een onbooghelijcke herdenckighhepdt. Maer sy wozen op / dat hy de doot niet ghestozuen en is deur de bevestinghe des gheloofs oft religie / maer alleenelijck daer-om / dat hy den Paus gheens-sins en heeft willen verslaeken. Met welck woordt deur-waer sy alle wijse verstandighe menschen ghenoech betuyghen en seker maeken / dat hy inder waerhepdt met eenen glorieusen strijdt ghestozuen is deur het Catholijck gheloue / het welck bekent opder aerden eenen opperste stadt-houder Christi / den Paus van Roomen. Inder voeghen dat Godt hen-lieder ghetuyghenisse heeft ghekeert ende doen vallen op hun eyghen hoofd / dat daer sy de glorie des Martelaers mede meynde uyt te bliffen / de selue daer deur meer geboordert ende verclaert hebben.

CAPITTEL X.

Van den tijdt sijner martyrie, ende van sijn contrefeytsel.

P Nicolaes van heeft sijn martyrie vol-eyndt als hy noch ouer acht-en-dertigh iaeren niet oudt en was. Want wy hebben verstaen dat hy ghebooren is in't iaer onses Heeren 1534. den 29. Augusti. Sijn ghedaente naer d'leuen gheschildert (hoe wel dat ick die deur de aller-minste ghedenckenisse achte van al-sulcken man) wordt van my
 A wel

Waerachtighe Historie
wel bewaert / met dus-danighen-op-schryfte / lups
dende in Duptsch al-dus.

Vraecht ghy, wien dat vertoont dese figure?
T'is Nicolaes Pieck de nieuwe Martelaer,
Te Gorcom gh-boren; Franciscus regel pure
Heeft hem gheholpen tot vol-maecttheydt des
leuens claer.

Sijn broeders die hy regeerde tot hunner baten
Als capiteyn heeft aen-geleydt te steruē de doodt;
Hy en heeft de deughdt inde doodt oock niet
verlaten

Tot een brandt-offer gheoffert Gode den Heere
groot.

Der kettters boofheydt in wercken en woorden
bouwe

Verdraghende, wierdt ouer hen victorieus.

Twee-werf ghehanghen, sijn broeders en Godt
gherrouwe

Met dubbel croone triumpheert nu glorieus.

Deur-waer met redene dunckt my dat ick wel
magh glozieren in het maeghschap en oock vrient-
schap van desen heylighen Martelaer / als die naer-
den vleesche was mijn oom / naer Godt met een
liefde stercker als broederlyck t'samē geboeght / oock
de sorghbuldigheydt van mijn ouders om mijn stu-
dien te voorderen / heeft hy deur sijn goede verma-
ninghen grootelyckis verlicht ende behulpelyck ghe-
weest. Waer van ghetuyghen zijn vele sijne brie-
uen tot my gheschreuen / die ick als eenen costelyc-
ken schat met alle moghelycke sorghbuldigheydt
bewaere. Dan och oft ick in het beschryuen van sijn
martyrie hem hadde connen yet vergelden van sijn
grootte verdiensten tot my! D'welck al en ist niet
gheschiedt / al-tijdt en hebbe ick aen my niet willen
laten lieghen oft ick en soude em mers met sekere en-
de

de gansche ghetrouwighepdt ende mijnen goeden wille dit schryft den nae-comelinghen bevelen om sijn kennisse ende ghedenckenisse eeuwelijck te doen bewaren.

CAPITTEL XI.

Het leuen van P. Hieronymus Vicarius vande Minder-broeders.

P Hieronymus ghebozen van Weerdt / d'welck is een stad des Graefschaps van Hoorne / onder de Minder-broeders naest den Gardiaen / die men Vicarius noemt / heeft eer-tijds het heyligh landt dat Christus de Salig-maecker met sijn voeten bewandelt heeft deur Godt-vruchtighepdt ghezreuen / besocht : ende te Hierusalem in't clooster van Syner Orden een weynigh tijds ghewoont. Hier van wierdt hy ghenoemt de pelgrim oft ridder van Hierusalem / ghelijck-men ghewoon is te noemen de ghene die uyt deuotie de selue plaetsen besocht hebben. Voorzds was hy seer nauw in't onderhouden vande cloosterlycke discipline / ende vlijtigh om te vol-bringen alle t'ghene dat hem van sijnen ouersten wierdt op-gheleydt / by-sonder daer der sielen salighepdt eenigh-sins schene deur ghevoordert te moghen worden. Hy was dan met dul-danighe wercken becommert niet alleen met een Godt-vruchtigh deur-nemen ende intentie / maer doock met onverdrietelycken arbeypdt / ghercedt wesende / soo vele alst hem moghelijck was / eenen peghelijcken totter eeuwiger salighepdt behulpelijck te zijn. Het welck hem by alle menschen lief-ghetal maecte. Tot wat plaetsen dat hy deur de ghehoorsaemhepdt wierdt ghelonden / de selue plaetse hiel hy deur sijn paradys / verclarède dat die hem de

aller-aen-ghenaemste ende aller-lustighste schene te
 zijn. Al-soo was hy ganschelijck ouer-ghegheuen
 ende gherust inden wille van sijn ouersten. Om too-
 uerijen ende wercken des dupuels te nicte te doen/
 wierdt hy soo maghtigh ghehouden / dat hy daer-
 om oock den dupuelē selue seer schroomelijck was.
 In hem brandde oock een wonderlijcke peuer totte
 religie ende recht-beerdighepdt / al-soo dat hy oock
 de groote cadetten niet en spaerde / als hy merckte
 dat sy teghen de gemeynte mis-deden. Van wel-
 ker sorten ick hier een exempel wil verhalē van hem
 bedreuen cozts veur het op-rislen bande tempeest
 der lester vervolginghe / latende andere van t'selue
 stuck naer hen goetd-duncken ordeelen. Als hy
 merckte dat ter oorzacken van het nieuw on-gelbt
 niet alleē de wereldlijcke staet des landts / maer oock
 de religie in groot openbaer perijckel was comende/
 t'selue swaerlijck ende druckelijck beclaghende heeft
 onder andere eens in sijn sermoon gesproken al-dus:
 Daer en is nu gheen sorghebuidighepdt om de religie
 veur te staen / nergheringhs en onder-soeck-men
 de ketters. Gheen sorghe en draeght-men veur hen
 oft van hen dat sy niet verlozen en gaen / oft dat sy
 niemanden en bederuen. De wetten ligghen ter
 aerden / de inquisitie slaept. De ketterijen spruyten
 uyt ende wassen op / en sonder yemandts tegen-seg-
 ghen cruppen ouer al voozds ongestraft. Anders en
 soeck-men niet dan den thierenden penningh. Daer
 heeft-men alle becommernissen ende ghedachten op
 gheleght. Wat wil ick meer segghen? Sy soecken alle
 dat haer is / ende niet dat Jesu Christi is. Hy hadde
 veur-waer hierby wel moghen voeghen t'ghene dat
 my ghedenckt dat in dien tijde uyt dier selfster oor-
 zacken een goetd ende gheleerd man dick-wils on-
 der sijn gheselschay plagh te segghen / uyt de historie
 der

Philip. 2

der heyligher Schrifturen / daer Samuel tot Saul
 sprekht : De Heere heeft v opden wegh ghesonden ^{1 Reg. 15}
 ende gheseght : Gaet henen / ende slaet doodt de
 sondaers van Amalec / ende ghy sult teghen hen
 strijden tot dat ghy die alle ghedoodt hebt . Waer-
 om en hebt-dy dan de stemme des Heeren niet ghe-
 hoort ? maer zyt ghekeert totten roof / ende hebt
 quaedt ghedaen in des Heeren ooghen . Dese din-
 ghen dan heeft P. Hieronymus doen ter tijdt waer-
 achtelijck ende vrymoedelijck ghesproken . Hoe wel
 dat hy anderl-sins een man was van grooter sacht-
 moedighedyt / soet van manieren / ende op-recht
 van herten : d'welck wy metter waerheydt wel mo-
 ghen ghetuyghen die met hem groote genieyschap
 ghehadt / ende t'selue by experientie onder-vonden
 hebben . Voordts soo gracieus was hy van sprake /
 t'zij in ghemeyne t'samen-sprake / t'zij oock in open-
 bare sermoonen / dat hy de herten der menschen
 met verschepdene beroerten der begheerlijckheden
 ontruft ende ghequelt / met sijner tonghen / als met
 de cyther van Dauid wielte te versoeten ende tot stil-
 te ende beternisse des leuens te trecken . Hier en wil
 ick niet verhalen met wat vroom-hertighedyt dat
 hy het gheweldt der persecutien heeft ontfangen / en-
 de met wat stantachtighedyt dat hy t' verdraghen
 heeft / met wat vrymoedighedyt hy het Catholijck
 ghelooue beleden heeft / met wat gheweldighedyt
 des gheests hy de vyanden vande religie heeft tegen-
 ghestaen . Want alle dese dinghen zijn uyt het veur-
 gaende verhael kennelijck ghenoegh . Dit alleen
 voeghe ick daer by / dat hy allen den tijdt der ghe-
 vanghenissen nacht ende dagh niet en heeft op-ghe-
 houden de broeders te vermanē ende moedt te ghe-
 uen / dat sy den strijdt veur de waerheydt aen-ghe-
 nomen tot een goet eynde souden brenghen . Waer

in ghelijck hy seer cloeck was / al-soo heeft hy als een getrouwe Vicarius synen Gardiaen neerstelijck onder-standt ghedaen. Hy was omtrent vyftigh iaeren oudt als hy den loop des sterfelijcks leuens met het edel martyrie vol-eyndt heeft.

CAPITTEL XII.

Van P. Dierick van Emden.

P Dierick van Emden een Godt-vruchtigh ende ghelcerdt man tot Amorsfort een vermaerde stadt inde sticht van Utrecht ghebozen/upt een treffelijcke ende seer Catholijcke familie: de welke oock soo groot ende vermenigh-buldicht was dat hy by naer van hondert persoonen/ oudt ende iongh wierdt Com ghenoeit. Des een iongh-man wesende als syn vrienden (ghelijck heden-daeghs de vleeschelijcke affectie der vrienden ghelint is) hem wilden een vet gheestelijck beneficie beschicken / om den tydt syns leuens ghemackelijck ouer te brenghen/ heeft hen van al-sulcke sorghe ende becommernisse doen op-houden. Als hem boozdts in een sekere Abdije groote hoogheydt ende eere wierdt toe-gheleght soo verre hy al-daer begheerde seligicus te worden / dit al versmaedende/ om dat hy begeerde den naeckten Christum naecht en bloodt naer te volghen/ ende gheleerd hadde dat syn dienaer Franciscus in dese maniere van leuen de principaelste leydtl-man was / heeft hy syn aller-heylighste religie aen-beerdt. Maer hy was een lief-hebber ende naer-volgher vande eerste ende strenghe discipline van syn Orden / ghelijck hy seyde dat hy't ghevonden hadde als hy iongh zijnde / hem totte selue religie hadde begheuen. Hy is gheweest Querste ende vierht-vader vande seligicuse macgh

maeghden van het clooster van S. Agneet tot Gorcom / wefende vanden derden regel van S. Franciscus. In welck officie hem sozgh-buldighlock ende heylighlijck draghende hy nu heel eudt wefende oft seer naer by den lesten ouderdom wordt mette andere broeders totte ghemeyne croone der martyrien uyt dit leuen gheroepen.

CAPITTEL XIII.

Het leuen van P. Nicasius Ians van Heze.

P Nicasius Ians Adriaensen van een dorp in onse Kempen daer hy ghebozen was is ghe-noemt van Heze. Met welcken by-naem vande plaetse der ghebozten ghetrocken vele andere ghe-noemt zijn gheweest by-naer van een familie / ghesleerde ende Godt-vruchtighe mannen / ende veeral H. Dierick van Heze de oom van P. Nicasius / die eer-tijds is gheweest Capellaen van den Paus van Roomen Adrianus den listen / ende daer naer tot Lupck in groote hoogheydt ghestelt. Dese Nicasius is een man gheweest seer Godt-vruchtigh / ende sonderlinghe naer-volgher vande Euangelische vol-maechtheydt: hy was dock wel her-baren in het deel der heyligher Godtheydt dat met de contemplatie becommert is / ende d'welck de gheestelijcke sinnen der heyligher Schrifturen onder-soeckt: welck de redene was dat sijn sermoonen tot het volck te hoogh ende te subtyl waren om van de ghemeynte verstaen oft begrepen te worden. Ghelijck genoegh blyckt uyt eenige van sijne schriften en aereheydt / die ick by my beware / wefende met sijne eyghene handt gheschreuen. Eer dat hy het habit der heyligher religien hadde ontfanghen / heeft hy vele iaeren ouer-braght inde Vniuersiteyt van Lo-

uen: al-waer hy vol-eyndt hebbende den loop van
 sijn studien inde vrye consten / heeft inde H. Godt-
 heydt ghestudeert in't collegie van Adrianus den se-
 sten / d'welck ghenoeemt wordt s' Paus collegie / en
 heeft vercreghen den tijtel van Baccalaureus die
 sijn gheleerdthepdt toe-quam: wesende seer lief-
 getal by den vermaerden Doctoor inde Godtheydt
 H. Martinus Rijthouen / die naer-der-handt is
 gheweest de eerste ende seer loffelijcke Bisschop van
 Ipre in Vlaenderen. In het lesen vande heylighe
 Schrifteure was hy soo seer gheoeffent / dat hy een
 groot deel van dien van buypen wieste. De gheheele
 Psalter hadde hy op sijn duymken. Allen de boec-
 ken van het nieuwe Testament / ende sonderlinghe
 de Apostolische vrieue / conste hy van buypen op-seg-
 ghen. In raedt te gheuen / ende den alendighen
 te vertroosten vermoghte hy seer vele. Waer in
 (het welck een seldsaem ende seer wonderlijck exem-
 pel is) hy in't minste sijn eyghen bate niet en socht/
 wepgherende al-tijdt eenighe giften te ontfanghen
 hoe-danigh die oock moghten wesen / hoe wel dat
 hy t'selue som-tijds vryelijck soude hebben mogen
 doen sonder pemanden te verargheren. Maer de
 heylighe man heeft metter daedt willen toonen dat
 hy was een naer-volgher vanden ghenen die tot sijn
 beminde kinderen in Christo schryuende seght:

2. Cor. 12. Siet ick ben nu tot deser derder reysen bereydt tot
 u-lieden te comen / ende ick en sal u-lieden niet swaer
 vallen. Want ick en soecke niet dat uwe is / maer
 u-lieden. Maer soo wanneer als hy raedt gaf den
 ghenen dies van doen hadden / soo bracht hy yet
 voort uyt de heylighe Schrifteure / oft uyt de schrif-
 ten der heyligher Vaderen daer hy sijn gheboelen
 mede bebestighde. Dickwils oock verhaelde hy ee-
 nighe exempelen der heylighen dienende tot het pro-
 post

post daer hy van ghebræghet wierdt / welke exem-
 pelen oft deur de **H.** Schryfture / oft deur de hepli-
 ghe Kercke veur goetd ghehouden worden. Daer-
 en-tusschen nochtans ghebræghete hy sulcke maete/
 soo wanneer hem raedt ghebræghet wierdt van pe-
 manden / wiens biecht-vader hy niet en was / dat
 hy al-sulcken liever ende aller-eerst sondt tot synen
 ghewoonlijcken biecht-vader / die sonder twijfel
 betere kennisse hadde des herten ende des in-wendi-
 ghen mensches. Het welck veur-waer om wel en-
 de profytelyck raedt te gheuen in t'ghene dat de eeu-
 wighe salighepdt aen-gaet veur al van noode is.
 Doorzt-aen om synen tijdt wel te besteden ende ve-
 le menschen profytelyck te moghen wesen / hadde
 hy vele boeckskens die tot de Godt-vruchtighepdt
 ende tot t'bersteruen der quader begheerten mogh-
 ten dienen upt de Latijnsche inde Neder-duytsche
 tale ouer-ghesett / ende de selue met syn handt ghe-
 schreuen deplde hy mildelijck ende veur niet aen
 sijne leer-kinderen mans ende vrouw-persoonen.
 Van welken synen arbeydt ick oock eenighe teecke-
 nen en ghedenckenissen by my hebbe. Hy hadde een
 moeye Lucije ghenoemt / de welke in haer iong-
 hepdt sterck ende ghelondt van lichame ghewerck
 hebbende / is naer-der-handt deur Godts besoe-
 kinghe in alle hare leden soo maghteloos ghewor-
 den / dat sy haer seluen van haer plaetse niet en con-
 ste verroeren / maer moeste in eenen stoel deur den
 dienst van andere ghedraghen worden daer't van
 noode was. Dese besocht **P.** Picalius s'jaers eens
 als een sonderlinghe vriendinne Godts / op dat hy
 haer vriendelijcken troost soude mede-deplen / ende
 vermanen tot verduldighepdt in't lijden.

CAPITTEL XIII.

Hoe hy de aen-staende vervolginghe heeft
veur-seghet.

Alser naer de eerste op-roerten / die in Neder-
landt deur het nieuwe bedryf der Geusen wa-
ren op-ghestaen / een groote ruste ende stilte inde
Neder-landtsche kercke was ghecomen / soo dat de
Catholijcken haddē gheruste ende vrye oefeninghe
van hunne religie / ende het bedryf der weder-partije
t'eene-mael schene verdrückt te wesen : heeft hen Ni-
casius veur-seghet / datter weder-om eer langhe sou-
de op-rijzen al-sulck een on-weder der verbolginge /
dat de Catholijcken om te ont-loopen de bloedighe
hande der ketteren in bosschen ende holen hen sou-
den verberghen / ende niet weten waer hen seluen
henen keeren . Dit welck al wast saecke dat het doen
ter-tijdt vanden ghenen die't hem hoorde seggen
niet ghelooft en wierdt / iae by-naer daer mede ghe-
gekit : nochtans de selue hebben cozts daer naer
metter daedt wel gheproeft ende bevonden hoe
waerachtelijck dattet hen was veur-seghet gheweest.
Als dan / het zij deur booshepdt vande ghemeynte /
oft deur onachtlaemhepdt vande ghene die in ouer-
hepdt waren / het innigh quaedt der ketterjen al-
lenghskens voozdt crope / ende het verdziet ende
perykelen der Catholijcken daghelijcks meer wies-
sen / noyt en heeft hy hem dies als om een vzeinde
nieuwwe saecke verschickt oft verflaghen van herten
getoont : als die deur den gheest des Heeren (gelijk
wel te geloouen is) lange te veuren veur-sien hadde
dat het al-soo soude gheschieden : maer hy vertroo-
stede sy-seluen ende sijne ghemeynsame vrienden
met dit woordt alleen / dat het de wille Godts al-soo
was.

was. Doorzits wat groote gerustighejdt en ghestadighejdt des herten in hem is gheweest/ geduerende den tijdt vande ghevangenis/ wat groote neerstighejdt in te bidden / wat groote sozgh-vuldighejdt veur sijn broeders die swacker waren/ op dat sy niet en souden af-vallen / dat meyne ick uyt onse veurgaende hystorie kennelijck ghenoech te wesen. Hy was nu vijftigh iare oudt oft wat meer/ als hy deur het glorieus martyrie uyt het lichaem ghescheyden heeft beginnen met Christo te zyn.

CAPITTEL XV.

Het leuen van P. Wilhardus Danus.

Wilhardus oft Wilhardus van Denemarcken gingh alle sijne mede-ghesellen verre te bouen in ouderdom van iaeren / want hy neghentigh iaeren oudt was oft seer naer by. Een man hoogh van lenghde / van aen-siechte ende gheheelen lichaeme al-soo magher / dat hy schene maer vel ouer been te wesen. Als hy in't Coningh-rijck van Denemarcken ghebozen ende op-ghevoedt ende in de Orden van S. Franciscus gheprofessiet was / heeft hem de raesende vervolginghe die teghen de Catholijcken / by-sonder Religieusen / was verweckt van daer doen blughen / ende hem vertrecken in Hollandt daer by ghelegghen : d'welck Godt al-soo heeft gheschickt / dat deur dit blughen de croone der martyrien hem niet ontnomen / maer alleenelijck uyt-ghestelt is gheweest. Aldus dan blughtigh zijnde is hy van het clooster der Minderbroederen te Gorcom minnelijck ontfanghen / en voort-aen onder-houden als hunne broeder / daer hy oock de Neder-duytsche taele heeft gheleert / die hy in't beginsel niet en conste. In desen man was

Luc. 18.
1. Theff.
3.

was te mercken simpelhepdt der manieren / puer-
hepdt des leuens / spaerighepdt der woorden. Welcke
deughden hem by Gode ende den menschen prijs-
lijck maecten. In der sondaren biechten te hoor-
ren dede hy niet alleē groot profijt / maer oock groo-
ten arbepdt ende neerstighepdt / om datter vele veur
hem te biechten quamen midts sijne goedthepdt en-
de vromighepdt. Al tijdt was hy / naer het bevel
soo van Christus als vanden Apostel Paulus / be-
commert sonder op-houden met bidden. Als hy
verlocht wierdt van sommighen / ten tijde als de
leste tempeest der vervolginghe teghen de heplighe
kercke op-stondt / dat hy veur de ruste der hepliger
kercken Gode souden willen bidden / heeft geandt-
wooydt / dat hy dit dede ghestadighlijck dagh ende
nacht. Ende die den man kenden / en twijfelden
niet oft het en was waerachtigh dat hy seyde. Want
oock naer-der-handt de moepelijckhedē der gevan-
genisse en hebben hem van de ghestadighepdt in't bid-
den niet connen ghetrecken. Want hy met P. Nica-
sius geduerighlijck met gebooghde knien was bid-
dende. Dit deden sy beyde met al-sulckē blytighepdt
ende gerustighepdt des herten dat sy niet en schenen
veur de benauwtheden des kerckers gequelt te wor-
den / maer met liefelijcke spijzen vermaecht te zijn.
Ten lesten alleē mette doot heeft dese heplige man
een eynde ghemaecht van te bidden / om tot dat le-
uen te gheraecken daer hy het profijt van sijn gebedt
ende den prijs van sijn lyden met blydtschap sonder
eynde soude ghenieten. Van sijn lijdtlaemhepdt
ende sonderlinge sacht-moedighepdt en sal ick hier
niet segghen / om dat daer van inde hystorie ghe-
noegh ghemelt is.

CAPITTEL XVI.

Van P. Godefroy van Meruel.

P Godefroidus van Meruel bewaerder van de ghewijde dinghen vande kercke / die-men noemt Coster / is oock ghestelt gheweest om de biechten der penitenten te hoozen. Hy was vele besigh in t' drucken ende schilderen van beldekens ter eeren Christi ende der Hepligen / die hy dan onder de Godt-vzuchtighe menschen uyt-deplde.

CAPITTEL XVII.

Het leuen van P. Antonius van Weerdt.

P Antonius van Weerdt / d'welck sijn vaderlandt was (van waer oock ghebozen was P. Hieronimus) was een goede ende ghetrouwe predicant. Hy gingh dick-wils van dorp te dorp om onder de hups-lieden het woordt des eeuwigen leuens te saeden / ende verweckte met eenen henzlieder goetd-hertighepdt om mildelijck mede te depllen aelmissen tot het tijdelijck onder-houdt. Deurwelcke sozgh-vuldighepdt hy het clooster seer behulpelijck was om der broeders noodelijckheden te verlichten. Hy leefde een herdt leuen / d'welck hy nochtans temperde met vrolijckhepdt des herten. In sijn leste sermoon dat hy tot het volck heeft ghedaen / vermaende hy neerstelijck sijne hoorders tot bidden / met dus-danighe woorden : 'T is nu tijdt / ist opt gheweest / dat-men Godt hertelijcken behoort te bidden. Want het sweerdt opde kele / ende de bijl aen-den wortel vanden boom ghestelt is : te kennen gheuende dat hy als deur Gods waerschouw-
winghe

winghe te veuren gheboelde de aen-staende vervolginge ende benauwthepdt der hepliger Kercken.

CAPITTEL XVIII.

Van P. Antonius van Hoorn.

P Antonius van Hoorn / een dorp ghelegghen onder het gherecht van Gorcom / is ghebozen van arme ende slechte ouders / maer die nochtans strengelijck onder-hielen soo de recht-beerdighepdt als de oude religie / ende ouer-sulcks weerdigh waren die eenen sone tot Martelaer souden hebben. Hy heeft niet sonder profijt de heplighe Kercke behulpelijck gheweest in het woordt Godts den menschen te prediken / dies te meer om dat sijn leuen met sijne leeringhe wel ouer-een quam.

CAPITTEL XIX.

Van B. Franciscus Roy van Brussel.

B Franciscus Roy oft Coninghs van Brussel ghebozen / nauwelijcks Priester ghewijdt zijnde / is in sijn bloedende ieuighdt totte croone der martyrien van Christo den capiteyn gheroepen gheweest. Omtrent twee iaeren veur sijn doot hadde hy sy-seluen t'eene-mael begheuen tot het lesen ende studeren inde heplighe Schrift: ende deur dese neerstighepdt al-reede vercreghen / dat hy het officie van den volcke te prediken gheuoeghelijck bediende / ende groote hope gaf van voort-aen noch beteren voort-gangh daer in te doen / en hadde hem Godt deur een gheluck-salighe doot niet verrascht ende gheuoeght inde glorie der hepligen.

CAPIT-

CAPITTEL XX.

Van B. Peeter van Asche Leecke-broeder.

B. Peeter van Asche een doyp in Brabant wel bekennt/ is een Leecke-broeder gheweest/ maer deur de professie van den regel aen-ghenomen inde familie van S. Franciscus/ en seer ghetrouw ende sozgh-vuldigh in het beneerstighen van tijdelijcken noodt-druft / was sijne mede-broederen seer profijtelijck.

CAPITTEL XXI.

Van B. Cornelis van Dueren-stadt, Familiaer.

B. Cornelis van Duren-stadt ghebozen/ d'welcke is een stedeken ghelegghen inden lande van Wtrecht / d'welck nu ter-tijdt Wijck ghenoeint wordt/ is oock een Leecke gheweest/ tot daghelijckeschen dienst van sijne mede-broederen / die-men noemt Familieren oft uyt-ganghers. Maer een goet simpel man/ vlytigh tot de ghehoorzaemhepdt. Dese op eenen tijdt woonende tot s Hertoghen-bosche/ gheroepen van sijnen Gardiaen segghende: B. Cornelis ghy moet gaen naer Wtrecht/ heeft gheandtwoordt ter-stondt/ dat hy al veerdigh was. Ende sonder yet te vraghen naer de saccke daer hy om ghesonden wierdt/ heeft stracks de reyse aen-ghenomen. Als hy dan tot Wtrecht quam/ ende van den Gardiaen al-daer gevraeght wierdt waer-om dat hy gh'comen was/ heeft by gebzaght het bevel van sijnen Gardiaen/ die gheseght hadde: Ghy moet gaen naer Wtrecht / ende anders niet. De welke verwondert zijnde van al-sulcke simpele ghehoorzaemhepdt / heeft hem doen weder-om keeren

keeren totijnen Gardiaen om te gaen vraghen
wat hy begheerde / ende dat hem te comen segghen.
Tot noch toe hebben wy de Minder-broeders Mar-
telaers verbolghens verhaelt. Nu laet ons van de
andere spreken.

CAPITTEL XXII.

Vande af-comste van H. Lenaerd, ende hoe hy
Pastoor tot Gorcom ghecoren wierdt.

H Lenaerd van Decchel / de oudtste Pastoor /
ghebozen tot s'Hertoghen-bosche / een wel
bekende stadt van Brabant / heeft ghehad seer
goede ouders / soo wel inde op-rechtigheyt des
gheloofs / als inde deughdtsaemheyt des leuens /
van welke hy oock gheen-sins en is on-aerdigh
gheweest. Als hy deur den ouderdom bequaem
was / is hy besteedt gheweest om de Latijnsche tale
te leeren inde stadt sijner gheboorten. Al-waer een
seer vermaerde schole vande vrye consten gheweest
is / als wy op een ander plaetse hebben gheleght.
Van daer tot Louen ghesonden zijnde / heeft de sel-
ue vrye consten / namentlijck Dialecticam en Philo-
sophiam / voordts geleert inde pedagogie / die ghenomt
wordt en daer uyt hanght de Walck. Vā welke stu-
die sijn croone ontfangen hebbende / en uyt gansch
herten nu verlanghende naer een heylige leeringe / is
cozts daer naer aen-genomen in het collegie van A-
drianus den selten / daer hy omtrent negen iaeren in-
de heylige Godtheyt heeft ghestudeert. In welke
studie / al-soo sijn neerstigheyt / goet verstandt en
memorie mette sozgh-vuldigheyt der meesters wel
ouer een quamen / heeft hy soo vele vercreghen / dat
hy al en was hy niet ghecomen ouer den graedt van
Baccalaureus / nochtans onder de principaelste
ende

ende gheleerdste Theologanten wierdt gherekent/
ende in wetentheydt van Goddelijcke saecken vele
andere te bouen gingh / die hooger van graedt wa-
ren. Op het eynde van het selue studie / is hy ouerste
gestelt inde oefeningen der gener die inde H. Godt-
heydt ghemaectt zyn Baccalaurei / die-men ghes-
meynelijck noemt Brior. Nochtans en heeft hy
daer-en-tusschen niet achter-ghelaten hem te oefte-
nen in prediken / waer in van alldoer begonst te
blijcken hoe vele goede gratien dat hy hebben sou-
de. T' is ghebeurt middeler tijdt / dat tot Gorcom
een Pastoor ghebrak / die sy van kergheringhs el-
ders en hebben willen ontbieden oft soecken dan uyt
Louen / om dies wille dat de selue schole ghemey-
nelijck mannen voorzigt-braght wel en Catholijcke-
lijck geleert. Niemandt dan en is tot diē last bequa-
mer bevonden als H. Lenaerd. De welcke ver-
socht zijnde qualijck ghenoech heeft ten lesten con-
sent ghegheuen / deur den raedt van sijn vrienden
ende by-sonder deur het berock van H. Guardus
Capper / die alldoer te Louen was de principael-
ste onder de Theologanten / ende oock Cancellier
vande Vniuersiteyt. In welcke saecke dese Guar-
dus schene mede te wercken op dat vol-braght soude
worden dat hy eer-tijds veur-seggt hadde / dat
gheschieden soude. Want ghelijck van hem ver-
haelt de eer-weerdighste Bisschop Lindanus / sijn
discipel gheweest hebbende / in eenen briez tot den
keysler Rudolphum den tweeden / in sijn publike
openbare lessen heeft hy tot verschedene reysen ghe-
seggt tot sijne hoorers / daer H. Lenaerd een af
was / dese woorden: Daer zijnder onder u-lieden
die om Christus ende het Catholijck ghelooue wille
noch doot gheslaghen sullen worden. De waer-
heydt van dit woort heeft H. Lenaerd veur d'eer-
ste / van

ste / van den seluen Guardus naer Hollandt ghesonden / met sijn doodt betuyght ende vebestight. Daer-om als hy nu tot Gorcom wettelijck gheropen ende ghesonden was om de schaepkens des Heeren te hoeden / en heeft anders niet veur ghehadt dan hoe dat hy al-sulcken heplighen ende lastighen roep naer sijn uyterste beste soude moghen vol-doen. Ende dat dunckt my dat hy seer wel heeft ghedaen deur de gratie des Heeren / die naer het goedt behaghen van sijnen wille den waldom gheeft daer sijn dienaers gheplant ende ghewatert hebben.

CAPITTEL XXIII.

Hoe H. Lenaerd te Gorcom is ghecomen, ende van yeghelijcken seer gheacht wierdt.

Als hy eerst naer Gorcom reysde om de Pastoorije te gaen bedienen daer hy hem toe begheuen hadde / dick-wils by sy-seluen ouer-legghende wat grooten last dat hy aen-genomen hadde / sprak som-tijds niet sonder suchten dus-danighe woorden: **O** my alendigh mensch wat hebbe ick ghedaen / dat ick al-sulcken swaren ende moepelijcken last hebbe laten op mijn schouderen legghen? Waer-om hebbe ick consent ghegheuen die't my gheraden hebben? Waer-om hebbe ick soo lichtelijcken te vreden gheweest? Niet-te-min al en was hy niet sonder redene verbaert deur de vzele vande moepelijckheden ende swarigheden / nochtans lockte hem aen ende dreue hem voort de liefde die't al hopet ende al verdraeght. **O**ock de teghen-woordighe noodt der hepligher Kercken vereyschte met recht de hulpe van desen man / die van het beginstel af alle sijn veur-nemen ende becommeringhen tot desen eynde hadde ghelchicht. In deser manieren dan

dan heeft hy aen-ghenomen de Pastoorzije vande ghemeynte van Gorcom / op dat hy vijf ponden ontfanghen hebbende vanden Heere / deur sijn benedictie noch vijf andere daer toe soude winnen. In welke ghemeynte ist qualijck te geloouen hoe grootelijcks dat sijn auctoriteyt in corten tyde ghewassen is / niet deur eenighe ghelochte middelen vercregen / maer steunende principelijck op dese drie dinghen / de op-rechticheydt des leuens / de gheleerdtheyt ende wetentheydt van Goddelijcke dinghen / ende de sonderlinghe wel-sprekentheydt soo wel in sijne sermoonen tot den volcke / als in daghelijcksche t'samen-sprekinghe. Ende niet alleen en was hy soo groot geacht binnen Gorcom / maer de vermaerdtheyt sijns naems is verbruydt in alle de om-liggende steden. Soo dat in die plaetsen oock / ende niet alleen te Gorcom / vele menschen deur sijn geleerdtheyt ende goede vermaninghe / eens-deels uyt de dwalinghe zijn ghebraght op den rechten wegh des waerhepds / eens-deels twantelende ende geneyght totte dwalinghe zijn bevesticht inde Catholijcke waerhepdt. Woordts hoe groot dat hy van gheleerde mannen gheacht is gheweest / magh daer uyt blijcken / dat op eenen tijdt te Louen in een openbare disputatie vande Theologanten t'ghene daer af wierdt ghedubt / wierdt verclaert met sijn maniere van doen / ende voorzdtl-brengghende sijnen naem / seyden sy: In sulcken ghevalle doet de Pastoor van Gorcom al-soo. Wat wil ick meer legghen? Dese man ghelijck hy inde heylighe Godtheyt wel gheleerd was / al-soo was hy oock in spreken maghtigh om te leeren / gheweldig om te vermanen / crachtigh om wijs te maecken / om te disputeren wonderlijck dapper ende ghereedt / ende daer in soo cloeck ende onberwinnelijck / dat niemant vande

weder-partije wel en dorste met hem te velde comen. Ten lesten (d'welck oock gheenen cleynen lof te rekenen en is) in vele dinghen onder-vonden ende her-baren / wieste alle sijn wercken soo wel aen te stellen / dat hy niet lichtelijck inde op-sprake vande quaedt-willighe en soude gheballen hebben.

CAPITTEL XXIIII.

Van sijn oodt-moedigheyt , ende andere deughden .

Bhaluen alle t'ghene dat wy van desen man verhaelt hebben maecte hem grootelijcks bemindt by eenen peghelijcken sijn wonderlijcke oodt-moedigheyt ende beleeftheyt ende vziendelijckheyt van manieren / die hy nochtans al-soo wieste te temperen met stemmighedt / dat hy sijn ontslagh ende liefelijckheyt beyde wel bewaerde. Waer deur gheschiedde dat de mildtheyt der goeder borgheren tot hem meer gheneyght was / ende dat hem vander stadts wegghen (midts dat sijn ordinaris inncromen seer cleyn ende sober was / by-sonder die soo gastbaer ende liberael totten armen was) upt het ghemeyn innc-comē toe-geschickt waren hondert gouden croonen s'iaers / hoe wel dat hy van dese ordinantie / om de vervolginghe die cozts daer naer teghen hem ende andere dienaers des Heeren is opghestaen / noyt yet en heeft ghenoten . Sijn mildtheyt totte arme menschen was groot ende gheduerigh / maer heeft aller-meest ghebleken ten tijde aller een groote hongers-noodt by ghebreke van graen op-ghelesen / by-naer heel Neder-landt heeft bedoruen. Want all-doen en heeft hy niet alleen sijn goedt upt-ghedeylt / maer t'schene dat hy oock t'binnenste van sijn herte soude upt-ghestort hebben deur de arme men-

me menschen / principaelijcken die hy wieste dat in den aller-meesten noodt waren: het welck doende / heeft hy met een werck twee officien van eenen Pastoor bedient / de arme menschen voedende met onder-houdt / de rijcke met sijn exempel. Hy was gewoon t' somers te roopen alle t' ghene daer hy den noodt vande schamele mensche / s' winters hen uytdeplende / soude moeten mede te hulpe comen / als kaesen / tozuen / ende andere dier-ghelijcke dinghen. Ende dit selue hadde hy oock beginnen te doen in t' beginsel van dien somer als hy ghemartirizeert is gheweest: noch hy en heeft niet / ghelijck vele menschen doen / uyt de benauwtheydt des tijdts oorsaecke ghenomen om sijn liberaelheydt te vermindere. Soo wanneer als hy tot arme siecken quam om de Sacramenten aen te dienen / niet alleen en ontfingh hy sijnen behoerlijcken ghewoonelijcken salaris niet / maer gaf oock vanden sijnen daer toe meer als hy anders-sins naer ghewoonte ontfangen soude hebben / verdyjuende al-soo soo vele alst hem moghelijck was tweederlepe cranckheden met twee wercken der barmhertigheden. De supuerheydt heeft hy tot allen tijden onder-houden niet alleen ongheschendt / maer oock vrij van alle quaedt vermoeden. Waer-om de op-spraken die teghen sijn eerbareydt van sommighe boof-wichten verliert waren doen hy te Gorcom ghevanghen was / waren al-sulcks dat sy de inuenteurs meer ont-eerden / dan sy op hen plaetse grepen. Doordts hoe strenghe dat hy gheweest is teghen sijn seluen om het vleesch te castijden ende te temmen / is uyt dit een punct ghenough te mercken / dat hy met sijnen mede-gheselle H. Nicolaes Doppel ghewoon was den Vasten der heyligher Kercken viertigh daghen langh al-soo nauw te onder-houden / dat merckelijck uyt elcks

aen-schijn goet te sien was de castijdinghe des lichaems : soo dat daer-om sommighe hunne ghemeynsame vrienden seyden/ dat sy inder waerheydt met dien Vasten thiende gauen van hun vleesch oft lichaem/ ghelijck de heylighe Kercke deur den seluen Vasten Gode thiende gheeft vanden heelen iaere.

CAPITTEL XXV.

Van sijn sorgh-vuldighe vermaninghen.

OM nu noch wat meer te spreken vande sorghvuldigheyt ende neerstighe toesicht van W. Lenaerd in sijn Pastoorship: hoe wel dat in sulcken officie vele dingen zijn die het hert van eenen Pastoor (die t'selue niet slappelijc maer op-rechtelijck als inde teghen-woerdigheyt Gods wilt bedienen) moghen benauwen ende grootelijcks ont-rusten / nochtans en achtete hy niet al-soo moepelijck / als belijgh te zijn niet de biechten der penitenten te hooren : soo dat ick uyt sijnen mondt som-tijds ghehoort hebbe / dat hy lieuer hadde drij-mael te prediken / dan eens biecht te hooren : ende dat soo om andere redenen / als principelijck dese ghelijck hy seluer belede / om dat de ghene die hem tot al-sulckē last begheuen heeft / de sonden vanden menschen die dickwils seer leelijck ende vermijdelijck zijn moet aen-hooren / ende de selue ghehoort hebbende in sijn ghedachten dickwils ouer-legghen / oock teghen sijnen danck. Het welck hoe groot een cruys en toezement dat het is veur een op-recht eer-baer herte / dat gheboelde hy / ende dat gheboelen noch alle de ghene die inden leghe der eer-baerheyt Christo dienende / een gheduerighe ozloghe voeren teghen den huyl-vpandt hun eyghen vleesch. Daer-om de stoel daer hy in plagh te sitten om biecht te hooren

ren

ren noemde hy sijn pijn-bancke. Voorzits soo wan-
 neer als de saecke / oft de noodt van sijn officie ver-
 eyschte / iae als de liefde Christi hem praemde / soo
 en ontslagh hy niemanden ter wereldt oft hy en dor-
 ste vry-moedelijck de ghebreken straffen ende de
 waerhepdt upt-spreken / t'zij in't openbaer oft in't
 by-sonder / als de rechte redene upt-wese sulcks te be-
 hoozen. De quade ghewoonte van sommighe men-
 schen / die hen tot het houwelijck gheuen ende als de
 onder-trouwe ghedaen is ter-stondt by malckande-
 ren versamelen eer dat het houwelijck solennelijck
 naer het ghebruyck der heyligher Kercken ghecele-
 breert is / strakte hy scherpelijck als een saecke die on-
 der den Christenen menschen niet te verdraghen en
 is. Ende verclaerde stantastelijck ende opentlijck
 niet teghen-staende het teghen-seggghen van velen /
 dat niet alleen de contrahenten die sulcks deden /
 maer oock alle de ghene die tot al-sulcken saecke als
 op-rechte oncuyschepdt behulp oft consent gheuen /
 in doodelijcke sonde vallen. Het is eens ghebeurt
 dat sommighe goede Catholijcke / maer seer sim-
 pele rechte ouders / veur hun kindt d'welck gedoopt
 moeste wesen eenen ketter tot eenen peter ghenomen
 hadden. Den welcken als H. Lenaerd ghestien ende
 ghekent heeft / wepgherde hy plat upt het kindt met
 al-sulcken peter te doopen / seggende dat tot al-sulck
 een werck niet en moghte toe-gelaten worden pe-
 mandt die niet recht ende gansch en ware in't ghe-
 looue : daer-om wilden sy dat hy hun kindt soude
 doopen / sy souden eenen Catholijcken peter moeten
 nemen. Ten lesten dan hoe wel de ketter te ver-
 geefs daer teghen murmurerde / isser een Catho-
 lijck gheroepen / de welke het peterschap aen-beer-
 dende / heeft hy t'kindt ghedoopt. Hy en liet oock
 niet toe dat-men de kinderen in het doopsel soude
 gheuen

gheuen eenige vyzende Heydensche oft dier-ghelijcke naemen die niemandt vande heylighen te veuren gheboert en hadde / achtende te leelijck te wesen dat Christenen ende kinderen der Christenen souden onchristelijcke naemen voeren. Het welck nochtans hedens-daeghs al-soo in ghebruyck is / oft deur een vyzende ghelintheydt in-ghedronghen / dat den menschen dunckt dat het hen ende hunne kinderen fraeyer is te draghen eenen naem van eenigen grooten cadet uyt de fabulen der poeten / van eenen naem uyt de heylighe historien van eenighen Apostel oft Martelaer inden hemel nu gheschreuen / die sy souden moghen naer-volghen. Onder andere Christelijcke gheboden vermaende hy dickwils sijn onder-saten als een sonderlinge lief-hebber des vzedes / dat sy doch niet lichtelijck en souden processen aennemen / ende als sy aen-genomen waren / ter-stondt souden ter neder legghen : midts dat-men daer van luydt groot verlies niet alleen vanden costelijcken tijdt / maer oock vande liefde ende gherustigheydt des herten. Hy seyde dat hy lieuer soude peys maerken veur de helst / dan niet procederen t'gheheel te cruyghen / al waer't oock recht-veerdighe ende sekere schuldt. Hy vermaende oock dat sy om eenighe geldt-saecten niet lichtelijck sweren en souden / maer lieuer verdraghen schade in hun tydelijck goet / om de eer-biedinghe van des Heeren naem te sparen.

CAPITTEL XXVI.

Van sijn saecht-moedigheydt oock tot de vyanden des gheloofs.

Dier-en-bouen ghelijck hy seer saecht van herten ende vziendelijck van manieren was / soot
ber-

vertoonde hy hem oock al-sulcks niet a leen veur de
 Catholycke ende goede / maer oock veur de quade
 ende kettters : soo langhe alsker eenighe hope was
 met al-sulcken middel in hunne beke ringhe yet te
 winnen oft te voorzieren. Want hy ghestadighlyck
 hiel het woordt van den Apostel Paulus / als oft
 het teghen hem ghesproken ware : 2 Tim. 2 Een knecht des
 Heeren en moet niet kjuen / maer saecht-moedigh
 zyn tot allen menschen / bereydt om te leeren / ver-
 duldig / met manierlyckheydt straffende de ghene
 die der waerheydt weder-staen / oft hen-lieden
 Godt tot eenighen tyde penitentie verleende om
 de waerheydt te kennen / ende dat sy moghten we-
 der-om keeren van des dupuels stricken / vanden
 welcken sy worden ghevanghen ghehouden tot sijn-
 nen wille. Als hy met woorden oft wercken ghe-
 quetst was / sonderlinge vanden ghenen die vanden
 rechten padt des gheloofs af-gheweken waren /
 dat verzoegh hy saecht-moedelyck / ende oock ghe-
 beynde het onghelyck dat hem ghebeurt was. **T**is
 dickwils ghebeurt dat de kettters sijn ghelafen-ven-
 ster die aende straete quam / met steenen in stukken
 gheworpen hadden. De welke hy ter-stondt s'an-
 der-daeghs ontbiedende den ghelaef-maeker dede
 vermaecken / op dat die daer veur-by leden gheen
 teecken van dat onghelyck en souden mercken. Veur
 dese wonderlycke saecht-moedighheydt ende ver-
 duldigheydt / heeft hy den moedt van vele ketteren
 ghebroken ende verwonnen : soo dat sy de stemme
 van hunne herder volghende ende wegh-worpende
 de herd-neckighe dwalinghe weder-keeren tot den
 schoot van hunne moeder de heylighe Kercke. Hoe
 wel dat sommighe van dien gheen vaste wortelen en
 hebben ghehad / ghelyck het saedt dat ghevallen is
 niet inde goede / maer inde strenachtighe aerde :

maer alsker de tribulatie oft vervolginghe op-ghe-
staen is om d'woozdt Godts / verargheringhe lij-
dende / zijn naer hun oudt vuyl weder-om gekeert/
niet sonder grooten hert-sweer van hunnen herder /
deur wiens toe-doen sy schenen van hunne dwalin-
ghe ghekeert te wesen. Een veur-waer / die langen
tijdt vande dwaelhepdt der Weder-dooperen soo
bevanghen was gheweest / dat hy hem veur-seker
liet veur-staen dat by hen alleen te vinden was het
waerachtigh en op-recht verstandit van het woozdt
Godts / deur de sozghvuldighepdt van H. Lenaerd
weder-om gebzacht zijnde tot deschaepf-kope Chri-
sti / met al-soo groote vierighepdt als hy te veuren de
ketterije hadde gebolght / soo groote en oock meer-
dere deuotie des herten heeft hy daer naer getoont in
het Catholyck gelooue te onder-houdé. Ja wesende
al-tijd gedachtigh dese onwaerdereijcke wel-daed/
en heeft noyt op-gehouden hem te bedancken / deur
wiens leeringhe hy verlost was van de duysternissen
sijner dwalinghe ende tot het licht des waerhepds
ghecomen. Dese selue oock naer d'af-lijuighpdt
van sijnen Vastoor / inde de groote tempeest als de
Catholycken soo swaerlyck ouer-vallen wierden /
heeft (ghelyck ons verhaelt is) inde leeringhe die
hy eens ontfanghen hadde vast ende stantachtigh
deur de gratie Godts bliuen vol-herden. Welck
exempel in de Weder-doopers seldsaem ende seer te
verwonderen is / ende daer-om merckelijck van ons
al-hier verhaelt. Ghelijcke sozgh-vuldighepdt heeft
de goede herder ghetoot om aller-hande andere
kettens van hunne dwalinghe te bekeeren. Tot
welcke als hy gheraecte te comen van sijn officie
weghen daer sy sieck te bedde laghen / in het uyt-
ste perijckel en liet hy gheen middel ongheproeft om
hen uyt des duuels tanden te moghen trecken.

Al-soo

Al-foo dat hy niet te vreden zijnde hen gheleert te hebben / som-tijds op sijn knieden vallende hen oodt-moedelijck badt dat sy doch uyt dit leuen niet en souden scheidten sonder penitentie en het lichaem Christi te ontfanghen : al-foo nochtans dat hy veur al verhepschte het ghelooue van dit Sacrament. Want dit onder-hiel hy scherpelijck / dat hy niemanden in sijn uyterste en verleende de teyr-spijle der saligheydt / al wast dat hy-se oock begheerde / t'en ware dat hy eerst claerlijck ende opentlijck bekende dat hy van dit Sacrament gheloofde dat de heylighe Kercke ghelooft. Noch en heeft opt daer toe connen ghebraght worden dat hy anders soude doen deur eenigh bidden oft smeecken der vrienden vanden siecken. Waer't laecke / ghelijck het wel som-tijds ghebeurt / dat hy te laet byden siecken gheroepen zijnde / hem vondt sijn sprake verloren te hebbē / ende niet t'eene-mael wel en wieste dat hy Catholijck was / soo vernam hy by de ghebueren / oft sy hem hadden gesien wel ter kercken gaen / ende de heylighe Sacramenten opde ghesette tijden ontfanghen. D'welck als sy niet en wiesten te tuyghen / gingh hy oock wegh sonder de heylighe teyr-spijle te gheuen : op dat hy de perlen veur de verckenen niet worpen en soude / noch schuldigh worde van de mysterien onbehoorlijck uyt-ghedeylt te hebben / ende al-foo deel hebben inde sonde van andere. In't coyt gheseght / dit was alle sijn becomernisse / dat soo wie vā sijne onder-saten hy wieste twantelende te zijn in t'gelooue / de selue te moghen regeren ende bebestighen : maer die nu af-gheweken waren / vande dwalinghe totten rechten weghe te moghen brenghen.

CAPITTEL XXVII.

Van een merckelijcke andtwoorde van een meys-
ken van Wesel.

Tot dien eynde plagh hy onder andere punten te verhaelen van een meysken van Wesel / d'welck is een stadt in't landt van Cleue daer ouer vele iaeren vryelijck ghewoont hadde een ghespuyt van aller-hande ketters upt verscheydene plaetsen vergadert / hoe dat t'selue meysken al-daer by sijn ouders woonachtigh / op eenen tijdt te Gorcom was ghecomen / ende comende inde kercke heeft H. Lenaerd als Pastoor aen-gesproken om haer te biechten op der Catholijcker maniere. H. Lenaerd siende dat sy van buypen was / vragghde haer van waer sy gecomen was / sy andtwoorde dat sy van Wesel ghebozen / ende nu versch van daer gecomen was. De Pastoor vragghde weder-om: Hoe comt het dochter / dat ghy v sonden begheert te biechten / d'welck Papisten werck is? want t'uwent en doemen dat niet / daer soo vele verscheydene religien zijn / en al-te-mael contrarie de Paepsche religie. Sy heeft gheandtwoordt: Heere / daer hebt ghy seluer mijne redene gheseght / te weten / om dat daer soo vele verscheydene opinien zijn vande religie teghen malckanderen strijdende. Want mijn ouders dit ghemerckt hebbende / al hebben sy dickwils versocht gheweest dat sy hen souden begheuen totte nieuwe religie / hebben met malckanderen ghesloten / dat sy soo langhe inde onde religie souden bliuen / tot dat alle dese / die sy soo verscheyden ende soo twistigh teghen malckanderen saghen / in een een - draghtighepdt van eenigh gheloof soude vereenicht worden. Ende bevonden sy dan dat

dat t'selue beter ware als ons ghelooue / dan
 soudt eerst tijdt wesen / om daer toe hen te begeuen.
 Deur het verhalé van dit exempel verweckt de sorg-
 vuldige herder de herten van velen om te comen tot
 kennisse des waerheydts: al-soo dat de wijse andt-
 woorde van het meysken van Wesel pegelijcken ouer
 al inden mondt was. Want wie en wetet niet / dat
 een wijs woordt van een vrouw-persoon by-sonder
 soo iongh ghelproken / ghelijck't seldsaem is / al-soo
 oock seer aen-ghenaem schijnt ende pegelijcken wel
 bevalt? Deur-waer dese andtwoorde is seer ghelijck
 de woorden van S. Augustijn die hy deur de leste
 stelt in't vijftste boeck sijner biechten: Ick hadde
 deur my ghenomen al-soo langhe een Catechumen-
 nus oft leer-kindt te bliuen inde Catholijcke kerck-
 ke / tot dat my yet sekens soude vertoonen daer ick
 mijnen wegh henen maecten soude.

CAPITTEL XXVIII.

Hoe H. Lenaerd hem som-tijdts teghen de ketter-
 sche predicatie heeft ghedraghen.

TEn tijde als der Geusen nieuw bedrijf de Neder-
 landtsche kercke aller-eerst heeft ontrufft / ist
 ghebeurt dat de Caluinistische predicanten oock tot
 Gorcom zijn gheraecht / dien nochtans als-doen
 anders niet en wierdt toe-ghelaten dan dat sy hun-
 ne vergaderinghen souden moghen houden buyten
 der stadt in een schuere daer toe metter haesten op-
 ghemaect. Als-doen heeft hen H. Lenaerd doen
 vraghen met de hellebardiers van den Gouverneur
 van t' Casteel: Van wien sy ghesonden waren om
 te comen prediken? De welke als sy geandtwoorde
 hadden dat sy ghesonden waren van den Aller-
 hooghsten / ghelijck eer-tijdts de Apostelen / heeft
 hy

hy versocht dat sy het bescheedt van hun ghesantschap souden toonen. D'welck sy veur-waer geensins en consten ghetoonen / ghemerckt dat sy niet ghesonden en waren van eenighen mensche / wettelijke maght inde heylighe Kercke hebbende / ende de extraordinarise seydinghe van Gode / die sy ghemeynelijck by brenghen / noyt en hebben met het aller-minste mirakel connen betoonen oft bevestighen. In dien seluen tijde / als de maght der nieuw-ghelinde was wassende / ist ghebeurt dat H. Lenaerd in grooter benautheydt ghestelt wierdt. Want op eenen son-dagh als hy den volcke moeste prediken / was inde kercke vergadert een groote schare van ketters ende op-roerighe menschen onder hunne cleederen meesten-deel ghewapent / ende al-soo gemenghelt onder de andere hoorders / meynde deur dese vrese den Pastoor te dwinghen dat hy in het sermoen seggen soude t'ghene dat sy gheerne hoorzen. Maer hy ghemerckt hebbende het perijckel / aller-eerst heeft sijn ghebedt tot Gode ghesproken ende daer deur sijnen moedt versterckt: daer naer ghecomen opden predik-stoel ende terstondt sijn sermoen beginnende / heeft met sulcken stantastigheydt t'selue totten eynde toe ghebraght al en meynde hy nauwelijcks leuende van daer te gheraecte midts de listen der vyanden / dat hy niet en heeft gheleghet gevepsdelijck noch bevreest zijnde / maer opentlijck ende vrij-moedelijck de Catholijcke leeringhe upt-gheleghet / en der ketteren sluyt-redenen af-gheslaghen / daer Godt de Heere merckelijken schene de hande der booser menschen te wederhouden dat sy hem gheen gheweldt aen en deden. Ter seluer tijdt warender vele loghenachtighe predicanten op-ghecomen / waer van sommighe te beuren hadden Catholijcke leeraers gheweest / die
deur

deur de leeringhe van hunnen buyck hadden hen bes-
 geuen tot al-sulcke religie daer sy naer den tijdt aller-
 beste gewin mede hopten te crijghen en aller-minste
 perijckel saghen. Dese om hunne Apostatische licht-
 veerdigheyt by het gemeyn volck te verschoonen/en
 vermeden hen niet openbaerlijck in hunne sermoos-
 nen te belijde/ dat sy al-soo lange als sy de Paepliche
 leeringhe hadden gheleert/ t' selue teghen hunne con-
 scientie hadden gedaen/ wel wetede dat sy daer deur
 de menschen in dwalinge braghten/ maer nu leerde
 sy upter herten het puer ende onghewillicht woordt
 Gods. Van al-sulckē geselschappe plagh D. Lenard
 te seggen/ dat sy gheen-sins eenen verstandigē men-
 sche twee-mael en souden bedriegen: want hadden
 sy eens tegen hunne conscientie leerende hunne hoor-
 ders uyt-gestrecken/ en t' selue opentlijck beledē / wie
 en sal niet soo wijs zijn dat hy hem niet rechte van
 hen-liede voord-aen wachten sal/ op dat hy niet an-
 der-weruen en dickwils deur hunne redenē niet uyt-
 ter herten gelyproken bedroge en worde/ want het is
 verre een ander saecke niet yemandē die valsche din-
 gen leert/ die hy meynt waerachtigh te wesen. Want
 dese volght emmers sijn conscientie / hoe wel dat sy
 dwalende is/ en daer-om verdiēt hy geloof te wor-
 den als hy beter onder-richt zijnde de waerheyt be-
 gint te leerē. Ghelijck eer-tijds geweest is de Apostel
 Paulus/ en S. Augustijn/ ghelijck oock in onsen tij-
 de Wicelius/ Staphylus / Orchouius/ Quadran-
 tius/ ende vele andere: de welke rechtelijck ghe-
 dwaelt hebbende / all-men hen naer-der-handt de
 waerheyt heeft betoont / hebben de selue met groo-
 ter begheerten aen-veerd / ende andere menschen
 met op-rechter herten voort gheleert. Maer ye-
 mandt die willens en wetens dwalinghen uyt-
 stroyt / ende het volck loghenen wijs maect/ die
 en is

en is inder waerheydt niet weerdigly dat-men hem opt sal gheloouen oock als hy de waerheydt seght.

CAPITTEL XXIX.

Hoe H. Lenaerd niet en heeft willen vlughten noch sijne schaepkens verlaten.

Den H. Lenaerd dese leste temperst teghen Godts dienaers sagh aen-staende / heeft hy synen mede-ghesel H. Nicolaes Doppell ghewaerschouwt / segghende : Dat den tijdt aen-stondt / dat de menschen soudent ghesift worden : met dit spreke-woordt gaf hy te kennen / dat de sinnen der menschen veur de verbolghinghe soudent als in een sif ghelchudt worden / op dat blycken moghte oft sy het Catholyck ghelooue / d'welck sy upt-wendiglyck beleden / op-rechtelyck ende uytter herten lief hadden. Als nu der Geusen op-roerigheydt binnen Gorcom daghelycks voort-wies / ende met eenen vermeerbert wierdt het perijckel vande goede herders / is van s'Hertoghen-bosch tot hem ghecomen syn suster / veur haers broeders wel-vaert grootelycks beducht ende beladen / hem biddende ende smeekende met tranen / dat hy hem seluen doch soude vertreckē uyt het perijckel dat nu veur de deure was. Wantter al-reede vele schroomelycke exempelen van der Geusen rasende gramshap in andere plaetsen gheschiedt waren : die den veur-siechtigen wel grooten schroom ende vreesse aen-ioeghen. Van de welke sy verhaelde een / hoe-danigh dat de Geusen eenē Religieus vande Orden van Premonstrept uyt de Abdije van Bernen / die Pastoor was in een doorp niet verre van s'Hertoghen-bosch / in hunne handen ghevallen zijnde / hadden ghetracteert. Want sy hem eerst-ganghs syn handen ende voeten

ten op eenen block hadden af-ghehouwen / ende daer naer oock het hoofd. Sy vreesde niet sonder redene dat heuren broeder oock dies-gelycks oft oock swaerder soude gebeuren / gemerckt hy den ketteren seer inden haet was / om dat hy heur-lieder quaedt veur-nemen al-tijdt seer teghen hadde gheweest. Hy heeft sijn suster gheandtwoordt / Hoe wel dat het seer grouwelycke dinghen waren / datter nochtans niet al-soo swaer en was / noch yemandt die leefde hem al-sulcke vriendt / om welcker wille hy de schaepkens die hem toe-betrouwt ware / sijn onder-standt ende gedienstighepdt soude ont-trecken / al moeste hy sijn leuen ende bloedt daer aen hangen. Ende sonder vele meer te spreken heeft hy niet dusdanighe auidtwoordt sijn suster heel bedroeft van hem laten gaen. Soo dat hy noch deur bidden noch deur eenighe traenen van dese suster / die hy seer beminde als een eerbare maghet / en heeft connen daer toe ghebraght worden / dat hy sijn schaepkens in soo grooten perijckel sijns leuens veur eenen tijdt sijn teghen-wozdighepdt ontnemen soude / ghedachtigh wesende de woorden des Heeren : Een goet herder gheeft sijn siele veur sijn schapen. Maer Ioan. 10 een huerlingh siet den wolf comen / en hy verlaet de schapen / ende bliedt. Ter dat hy op t' Casteel hem vertrock / ghebraght zijnde van eenen Catholijck / waer-om dat hy in al-sulcken openbaren perijckel de vlught niet en nam / heeft gheandtwoordt : Hoe soude ick de vlught nemen / die een Pastoor ben ? Ende als de andere weder-om seyde : Maer t'geldt u-lieden nu aller-meest : op u-lieden die de heplige Kercke regeert valt principelijck dese groote tempeest. Wat souder dan teghen-staen / dat ghy met vyer consciencie niet en soudt v seluen moghen salueren met vlughten ? **H.** Lenaerd heeft gheandt-
T woordt /

woordt/ Hy wiste wel dat Pastoors en andere personen van sijn staet aller-meest vanden vanden ghelocht wierden / ende dat hy desen schijn van verschooninghe / t'zij waerachtigh oft waer-schijnelyck / soude moghen veur-schieten : maer hy vreesde dat hy deur sijn vertreck alle de hope dier noch soude moghen wesen van de stadt teghen te houden soude doen ind' asschen vallen / ende dat de goede borgers / wiens ooghen alle te samen op hem gheslagen waren / verstaende sijn vlughte / soudent ter-stondt alle hunnen moedt verlozen gheuen . Ende in't coyte gheseght : al en ontbrak hem gheen oorsaecke om sijn vlughte te bewimpelē (midts dat hem te Louenden dagh ghestelt was om te ontfanghen den behoorlycken graedt en eere van Licentiaet inde Godtheydt / heeft hy lieuer ghedaen als een op-recht Pastoor / ende veur Godt sijn conscientie bewaert / dan met eenighe ghelochte verwe van verschooninghe alleenelyck sijn leuen ende sijn fame byde menschen ongheschendt te behouden.

CAPITTEL XXX.

Van sijn Licentie inde H. Godtheydt, ende van sijn oodt-moedigheyt ende ghesteltemisse des lichaems.

DAn om dies wille dat wy hier ghemelt hebben van den graedt der Licentie / soo wil ick hier oock verclaren / hoe dat dit selfde stuck deur de Goddelijcke prouidentie is gheromen tot vermeerderinghe vanden waerachtighen lof ende eere van H. Lenaerd . Het was omtrent twee maenden ghesleden dat hy deur den raedt ende aen-stouwen van sijn vrienden hadde verlocht inde Vniuersiteyt van Louen de reone van Licentie (soo-men dat noemt)

noemt) inde H. Godthepdt / om dat den vzienden
 dorchte dat de selue graedt wel soude dienen om sijn
 op-saghy ende auctoziteyt onder het volck te bevesti-
 ghen ende vermeerderen / hebbende tot hem oock ee-
 nighe mede-ghefellen seer gheleerde mannen. Om
 dese eere te ontfanghen was hem toe-gheschickt den
 achtsten dagh Julij. Maer dit goedt veur-nemen
 is deur oorsaecke van meerder goedt ghebroken
 gheweest. Want al-soo daer-en-tusschen subijtelijck
 dese nieuwe beroerten waren op-ghestaen teghen de
 religie / op dat hy (ghelijck ick gheleghyt hebbe) niet
 en soude schijnen sijn volck inden noodt te willen af-
 gaen / heeft hy liever de verganghelijcke eere willen
 deruen / al was sy hem nu al-reede toe-ghewesen
 ende veur hem berepdt / dan dat hy deur dese ontij-
 dighe reyse soude gheuen eenighen schijn van eenen
 huerlingh / die den wolf gesien hebbende de vlughte
 neemt. Hier-om heeft Godt dese liefde vanden waer-
 achtighen herder tot sijn schapen soo vergolden / dat
 als sijn mede-ghefellen ten ghesetten daghe hem te
 vergheuens verwachtende opden veur-seyden dagh
 Julij hunne tijdelijcke eere ende croone hebben ont-
 fangē / hy den naer-volghenden nacht tot een ander
 croone vele schoonder ende al-tijdt duerende is ghe-
 roepen. Van dese mans schoone ende wonderlijcke
 wel-sprekentheydt hebbe ick elders gheroert. Dit
 voeghe ick nu alleen daer by / dat hy al-tijdt ghes-
 predikt heeft met seer groot ghehoor des volcks / dat
 niet alleen de Catholijcken / maer oock de ketters
 met groote hoopen ende neerstigheydt tot sijne ser-
 moonen quamen: het zij om dat de mare van sijn
 geleerdtheydt ende wel-sprekentheydt hen allen aen-
 trock / oft om dat sy veur een groote saecke hielen
 upt den mondt van al-sulcken man yet te hoozen /
 dat sy moghten berispen. Want oock in de disputa-
 tie

tie die ten Ziel ghehouden wierdt / somnigge van-
 de principaelste ketteren hem hoorende spreken ende
 verwondert zijnde seiden : O wat schade ist / dat
 sulcke tonghe vergaen sal ! Dat seiden sy daer-om /
 om dat sy meynen (ghelijck't oock ghebeurt is)
 dat hy eer langhe steruen soude . Dan al was hy by
 yeghelijcken soo groot gheacht / nochtans was hy
 al-soo oodt-moedigh van herten / dat hy noyt en
 heeft willen toe-laten dat de predik-stoel daer hy
 prediken soude met tapijten behanghen soude wor-
 den : al-soo dat hy alst eens ghedaen was / heeft
 gheweygert in alle manieren op den stoel te comen /
 ten ware dat het weder af ghedaen wierdt : seggende
 dat sulcke eere behoorde ghelaten te worden deur
 Doctoren ende Licentiaten / als sy comen prediken .
 Ick deur-waer doen ick met hem soude reysen naer
 Louen ten tijde als hy trock om te versoecken den
 graedt van Licentie / naer ouder ghewoonten / onder
 andere deughden hebbe my sonderlinghe verwon-
 dert van sijn oodt-moedighydt in manieren ende
 woorden . Woordts met wat vromighydt des her-
 ten dat hy de ghevanghenisse / de slaghen / scham-
 pere woorden ende de doodt verdrage heeft / dunckt
 my dat ghenoegh betoont het vervolgh van dese hi-
 storie . Sijn lichaem was sterck / de borste breedt /
 de schouderen wydt / de lenghde middel-baer / het
 aen-siecht onbezeeft / de stemme treffelijck ende ghe-
 weldigh . Sijnē moedt in alles met het lichaem wel
 accorderende / ende gansch als eenen leeuw / soo dat
 ghy hem wel moght aen-sien deur een leeuwē-hert
 (ghelijck sijnen naem luydt .) Hy was omtrent vijf-
 en-viertigh iaeren oudt als hy de onberderuelijcke
 croone deur sijnen gheluck-salighen strijdt verdient
 heeft .

CAPITTEL XXXI.

Van H. Nicolaes Poppel, ende van sijnen aereydeyt veur de heylige Kercke, ende hertelijckheydt tot sijne ouders.

H Nicolaes Janssen ghenoeint Poppel / van Welde een dorp inde Kempen ghebozen / is de andere Pastoor van Gorcom gheweest. Dese naer dat hy Grammaticam geleert hadde / tot Louen ghesonden zijnde / heeft den cost ghehadt als arm wesende / ende goedt onder-wijs ghehadt in't collegie dat ghenoeint wordt het huys van Standonck. Al-daer heeft hy hem eerst inde Philosophie ende daer naer inde H. Godtheydt neerstelijck gheoeffent. Van daer deur H. Lenaerd tot Gorcom ontboden / is aller-eerst sijn onder-pastoor gheweest. Daer naer als de pastorie om sekere redenen ghespleten was / heeft met H. Lenaerd ouer ander weke ende met ghelijcke rechten het officie van Pastoor bedient : hoe wel dat H. Lenaerd als ouder wesende ende uyt andere respecten al-tijdt meer autoriteyt ende ghelagh heeft ghehadt. Maer al wast saccke dat H. Nicolaes Poppel van Gode den rechtbeerdighen uyt-deylder der gauen al onghelijck min gracie van spreken ende met den menschen omme te gaen ontfangē hadde dan sijn mede-geselle / nochtā diende hy God met groote op-rechtigheyt en puerheyt des herten. Seer dickwils oock ende seer geerne predikte hy veur het volck sermoonen niet so seer gepresen van fraeyigheyt van woordē als van gheleerdheyt ende vierigheyt des gheests. Van aen-ghelichte was hy bleekachtigh / ende gingh hy-naer al-tijdt als een die mediteert ende sorghevuldigh is. Anders hy hadde een lichaem wel ghestelt /

Psal. 58.

stelt / ende bequaem om arbejdt te verdraghen /
 d'welck hy oock al-soo heeft Gode toe-gheeyghent
 ende besteedt / dat hy met den Propheete David wel
 waerachtelijck moghte segghen : Mijn sterckhejdt
 sal ick tot v bewaren . Want al-soo ghestadigh en-
 de onverdzietelijck was hy inden arbejdt te dzagen /
 dat hy daer-om gemeynenelijck Slaefken wierdt
 ghenoeemt . D'welck hy oock niet soo qualijck ghe-
 nomen en heeft / maer de selue sijne Godt- vzychti-
 ghe slavernye gheerne bekenkende / ende hem daer
 in verblijdende / heeft daer van een diuise oft sprek-
 woordt genomen in Duytsche : Hy slaeft wel die in
 Godt slaeft . Oock in ood-moedige werckē uyt welc-
 ke nochtans eenigh profijt oft voorzderinghe vande
 Godt-vzychtighejdt was te verwachten / verleende
 hyijnen dienst versocht zijnde / en presenteerde den
 seluen niet versocht seer gheerne / en uytter herten .
 Gelijck als was onder andere dat hy de ionghers en
 mepskens op heplige daghen leerde de begin selen en-
 de fondamenten van het Catholijck ghelooue inde
 Capelle vanden heplighen Gheest / ende dat sonder
 eenighen salaris / ende met grooten arbejdt / want
 hy ghemeynelijck (op dat het saedt niet en soude on-
 vzychtbær zijn) by dese Catechistishe leeringhe een
 goede salighe vermaninghe boeghde . Een werck
 veur-waer dat allen last-hebbers van sielen sonder-
 linghe naer te volghen staet . Want ick en wete niet
 ofter yet is crachtigher ende bequamer om de wort-
 telen der op-rechter Godt-vzychtighejdt inde her-
 ten der menschen te planten . Hy was ghebozen van
 ouders die arm naer der werelddt / maer seer Godt-
 vzychtighe ende Godt-vzeesende waren . Zijn moe-
 der die al langhe veur hem deser werelddt ouer-
 leden was / eerde hy al-soo dat hy gheduerighlijck Godt
 veur hare salighejdt was biddende / ende oock het
 ghemeyn

ghemeyn ghebedt veur haer in't sermoon verfoet-
kende / volghende hier in het exempel van S. Au-
gustijn / de welcke vele zaeren naer dat sijn moeder
de heylighe Monica van hier ghescheyden was / bidt
den Leser vande boeckliens sijner biechten / dat hy L. 9. c8-
fess. c.
vlt.
haerder wil ghedachtigh wesen aen den outaer des
Heeren. Voorzids dat hy met al-soo groote mildt-
heydt den armen menschen niet te hulpe en quam
als H. Lenaerd / dat en loghe niet aen sijnen goeden
wille / maer aen sijn maght. Want de weynighe
erffenisse die hem veur sijn moeders doot toe
moghte comen heeft hy als een goede sone t'cene-
mael ghelaten veur sijnen armen vader. Daer-en-
bouen schickte hy hem mildelijck toe van sijne da-
ghelijcksche winste / ghebruyckende daer in een seer
gheschickte liefde / de welcke soo wel naer de rechte
redene als naer het ghebodt Gods eerst totte ouders
en vrienden / en dan oock totten vrienden ghetoonf
moet worden.

CAPITTEL XXXII.

Van sijn begheerte tot een religie, onde hoe hy
niet en heeft willen de vlucht nemen.

TEr wijlen dat hy Paascoz was op eenen tijdt
begheerte hebbende tot een vol-maekter ma-
niere van leuen / hadde hy vast veur hem ghenom-
men dat hy hem soude gaen beghuen tot de religie
vande Priesters der Societeyt Jesu / der welcker
maniere van leuen hy vernomen hadde de heylighe
kercke seer profytelijck te wesen. Maer om dies
wille dat den dienst van al-sulcken goeden herder de
kercke van Gorcom schene seer noodtsaekelijck te
zijn / soo ist ghebeurt dat hy dit goedt veur-nemen
niet en heeft vol-braght / midts den raedt van Heer
Lenaerd sijnen mede-gheselle / ende H. Antonius

de ionghe Canonick een man van goeder conuersatie / wiens deughden ende verdiensten met corte woorden niet en zyn uyt te legghen / maer een poose tijdts veur de leste troublen was hy ouer-leden. Dese lieten hen veur-staen dattet een saecke was de heylighe Kercke profijtelycker ende ouer-sulcks Gode aen-gheamer dat hy in sijn Pastoorije / die hy nu seuen iaeren langh loffelyck hadde bedient / soude vol-herden met sulcken ghetrouwigheydt / arbeydt / ende neerstigheydt / ghelyck hy begonst hadde: bysonder ghemerckt dat-men wel wiste / soo verre als H. Nicolaes quame te vertrecken / dat deur het bestek van sommighen niet sonder groot perijckel der sielen in sijn plaetse soude ghesteken worden een andere tot al-sulckē officie niet seer bequaem. Welcken raedt hy als een lief-hebber van t'ghemeyn profijt ende wel-baert heeft niet sonder redene veur eenen tijdt willen volghen. Doordts in raedt te gheuen was hy secht ende recht: niet soeckende pemanden te belieuen / maer allenlijck sozgh-vuldigh om profijtelyck te moghen zyn. Van het ghebreck van pluym-strijcken was hy soo verbzemdt / dat sommighē dochte / dat hy daer te seer af verbzemdt was. Secht veur sijne ende sijner mede-ghesellen gevanghenisse / al-soo de goede voozdt-gangh vande rebellen oft ketters / ende uyt den voozdt-gangh hen-lieder stoutigheydt in Hollandt daghelycks vermeerderde / ende oock met eenen het perijckel der dienaeren Godts / is sijn vader veur sijnen allerlieffsten sone seer beladen tot Gorcom gheromen / om veur sijn wel-baert te versien : ende heeft hem met vele woorden seer ghebeden / dat hy met hem naer sijn vader-landt vertrecken ende veur eenen tijdt de vyanden wijcken soude. Maer gheen ghebeden van sijnen vader en hebbē sijn stantastigheydt

con-

ronnen verwinnen: als die wel wiste wat een her-
der naer Christus leeringhe sijne schaepkens schul-
digh is / ende ghedachtigh was datter gheschreuen
staet: Die vader oft moeder bemint meer dan my / Ioan. 10
en is mijns niet weerdigh. Mat. 10 Soo heeft hy dan sijnen
vader droeuigh van hem laten gaen / teghen sijnen
danck nochtans / op dat hy Godt hunner beyder
vader niet en soude vertoornen / om wiens wille hy
wel wiste dat hy soude moeten haten / niet alleen
vader en moeder / en alle vleeschelijck maeghschap /
maer oock sijn eyghen siele.

CAPITTEL XXXIII.

Van sijn leste sermoon, ende eere tot het H. Sa-
crament, ende hoe hy op't Casteel quam.

In sijn leste sermoon dat hy den volcke gepredikt
heeft opden dagh der gheboorten van S. Jan
Baptist / heeft hy hen neerstelijck vermaent van
hunne getrouwigheydt die sy de Catholijcke Maie-
stept ende hunne ghemeynte schuldigh waren: met
eenen oock voorzets-ghestouwt / dat sy de vanden
vanden Coningh ende vande religie souden bupten-
supten ende vande vesten keeren. D'welck hy be-
toonde hen - lieden niet seer swaer te wesen / als sy
den goeden sin ende wille hadden. Het weerdigh
Sacrament des lichaems Christi bewaerde hy al-
tijdt met een sonderlinghe ende deuote sorg-
huydig-
heydt / by-sonder soo wanneer het perijkel was dat
het vande ketteren onbelcefdelijck soude moghen
ghetractert worden: ghelijck alst was soo inde eer-
ste troublen in't iaer 1566. als inde naer-gevolgh-
de van het iaer 1572. In welke tijden hy t'selue
by-naer alle daghe opden auondt heynelijck bracht
in het huys van renen Catholijcken goeden borgher

C 5

Wesselt

2. Reg. 6

Hestelt van Est: de welcke al-sulcken gast met be-
 hoorlycke eer-biedinghe ontfanghende/ hem seluen
 met sijn huys ende familie daer deur gheluckigh
 rekende / al-soo H. Nicolaes tot hem seyde: Ist dat
 het huys van Obededom soo menigh-buldighe be-
 nedictien heeft ontfanghen deur de teghen-wozdig-
 heydt vande arcke des euden Testaments / hoe ve-
 le ouer-bloedigher benedictie sal v huys ghenieten
 deur de teghen-wozdigheydt van het aller-heyligh-
 ste lichaem onses Heeren / daer het nieuwe Testa-
 ment is inne-ghestelt? Maer soo wanneer hy t' selue
 Sacrament langhs der straten droegh / t' zij in ghe-
 meyne processie / oft totte siecken / sagh hy yeman-
 den dat niet aen-biddende / ter-stondt strafte hem
 openbaerlyck / hem beuelende dat hy sijnen Godt
 behoorycke eere soude bewyisen. Waer't dat hy
 niet en wilde ghehoorsaem zyn / dreyghde hy hem
 mette straffe vande wereldlycke ouerheydt / niet ont-
 siende den grooten haet der booser menschen / die hy
 wel wieste dat daer deur op hem soude rylen. Ick
 ghelooue veur-waer / dat veur dese sonderlinghe
 sorghe ende deuotie om het heyligh Sacrament te
 bewaeren ende te bezynden van alle cleyghheydt /
 Godt de Heere hem dese vergheldinghe heeft ghe-
 daen / dat hy oock met een sonderlinghe belijdenisse
 van het selue Sacrament Godt heeft geglorificeert.
 Welcke belijdenisse ghelyck wy die uyt den mondt
 van H. Lenaerd / ende andere die daer teghen-
 wordigh zyn gheweest / hebben ontfanghen / al-soo
 hebben wy de selue ghetrouwelyck in onse historie
 ghestelt. S' morghens op dien seluen daghe als hy
 op't Casteel ghebloden is / heeft hy in het aen-staen-
 de perijckel / sijn leste sacrificie der Missen inde hoo-
 ghe kercke ghedaen. In het welcke hy sy-seluen
 ganschelyck op-ghebraghen ende ouer-ghegheuen
 heeft

heeft inden wille Godts/ t'zij om te leuen oft om te
 steruen. Ende als hy van daer met sijn beste cleede-
 ren naer het Casteel gingh/ yemandt seyde tot hem:
 Hy dunckt / heer Pastoor / dat ghy ter byyd-loft
 gaet. Hy andtwoorde: Veur-waer al-soo ben ick
 ghesint. Segghende daer by: Och oft ick mijn
 bloedt veur het Catholijck gelooue moghte storten!
 Maer sijn begheerte ist gebeurt. Die hem dese Godts-
 vruchtighe begheerte heeft ghegheuen / heeft hem
 oock ghegunt vromelijck te stryden / salighlijck
 te verwinne / ende glorieuselijck te triumpheren. Hy
 is totte martyrie gheromen wesende oudt by-naer
 viertigh iaren: naer dat hy nu vierthien iaren langh
 inde kercke van Gorcom / ghelijck een andere
 Jacob veur de hemelsche Kachel / in moepelijcke sla-
 uernije Godt hadde ghedient. Ick en can oock niet
 ghelaten hier veur het leste tot grooten lof van bey-
 de de Pastoors te stellen / dat sy niet alleen onder
 malckanderen / maer oock mette Minder-broeders
 al-tijdt seer groote een-vruchtigheyt des hertē heb-
 ben ghehadt / t'samen ghespannen in het werck
 Godts / ende noyt questien onder hen gheweest en
 hebben aen-gaende de uyt-reyckinghe der Sacra-
 menten / begrauenissen / kercken-rechten / ende
 vier-ghelijcke dinghen / om de welke men som-
 tijdts siet onder sulcke gheestelijcke personen groot
 spel ghemaect te worden / niet sonder groot schan-
 dael vande ghemeente. Maer alser by ghevalle ce-
 nighe twyfelachtigheyt viel / die wierdt onder hen
 stillekens te neder geleght / ghelijck de liefde ende de
 saluinghe des heylighs Gheests inne-gaf. Waer-om
 ick dencke dat het van Gode al-soo gheschickt is /
 dat die malckander ē in't leuen hadden lief ghadt /
 inde doot niet en souden ghescheyden worden: en-
 de die met ghelijcker herten het ghemeyn iock des

Euangeliums hadden ghedraghen / oock ghelijckelijck deur het martyrie souden comen om te ontfanghen den loon van hunnen arbejdt.

CAPITTEL XXXIII.

Van H. Gouaerdt van Duynen, ende by wat oorsaecke dat hy cranck van hoofde was ghe worden.

H Gouaerdt ghenoeemt van Duynen / te Gorcom ghebozen / heeft tot vader ghehadt eenen Dierick gheheeten / eenen goeden Godt-vzuchtighen man / de welcke al was hy slecht ende onghelerdt / hadde te Gorcom ghesticht een Capelle ter eeren vande Moeder Godts Maria ten melaetschen / ende dat eens-deels van sijn eyghē goet / ende eens-deels van middelen by sijn sozgh-vuldighejdt vergadert. Gouaerdt de sone naer de eerste beginselen vande Latijnsche tale naer Parijs ghesonden zijnde / heeft al-daer de vziye consten ende met eenen de sprake gheleert. Maer sijn meeste sozgh was / hoe dat hy sijn leuen aller-best soude moghen aenstellen. Want tot hem ghenomen hebbende eenighe sijns ghelijcken mette welcke hy sijn studien ende oefeninghen der Godt-vzuchtighejdt communiceerde / leefde al-soo dat ghy soudt gheseght hebben dat hy meer was een heremijt oft monick / dan een wereldlijck persoon. Doordts heeft-men van hem ghehadt al-sulcken gevoelen van sijn deughdt ende wijshed / dat hy eens met ghemeyner vopsen is ghemaect gheweest Rector vande Uniuersiteyt van Parijs / ende de selue hooghejdt loffelijck bedient heeft. Ten lesten als hy vele iaeren in dese Stadt hadde ghewoont / heeft hem achter-naer laten ghelegghen deur de vermaninghe van eenen sijnen
pou

som Pziester wesende / die oock ter seluer tijdt tot Parijs woonachtigh was / dat hy (daer hy anders midts sijn groote oodt-moedighydt des herten seer af verbaert was) den Pziesterlijckē staet soude aennemen. Wesende nu Pziester ghewijdt vande kercke van Parijs / wierdt hy eenighen tijdt daer naer op-genomē om Pastoor te zyn van een sekere stad in Franckrijck / ghelegghen op de frontieren van Neder-landt. Dan hoe het ghebeurt is / dat hy (ghelijck wy inde historie ghemelt hebben) cranck van herffenen is gheworden / sal ick hier verhalen ghelijck ick dat van sijn naeste vrienden verstaen hebbe. Als hy nu versch Pziester ghewijt was / heeft hy ghestadighlijck in sijn herte ouer-leght de groote weerdighydt van dien staet / ende sijn groote onweerdighydt / ghelijck hy oodt-moedelijck van sijn seluen bekende. D'welck als hy te seer hertelijck ende onmaetelijck was ouer-legghende / deur dese gheweldige meditatie zyn sijne herffenen wat ghequetst ende verstoort gheworden / ende t'verstandt heeft oock beginnen te twantelen. Maer all-doen noch soo luttel / dat het hem niet en heeft belett Pastoor te zyn (ghelijck ick gheseght hebbe) in een treffelijcke plaetse. Dan doē ter-tijdt hadde de Keyser Carolus V. ozloge met Franciscus Coningh van Franckrijck. Welcke saecke sommighe nijdighe menschen heeft oorsaecke ghegheuen dat sy den veur-seyden oom van H. Gouaerdt (die daer een upt-lander was onder hen wel ghesien ende rijck / deur een goedt gheestelijck beneficie dat hy in Franckrijck ghecreghen hadde) valschelijck hebben beschuldight / dat hy vzienuen naer Neder-landt schzeue / ende inde selue eenighe secreete raedt-slaghen mette vanden van Franckrijck ghehadt soude hebben. Waer op hy ter-stondt ghevanghen ende langhe inden kercker gehouden

ghehouden is gheweest. Dit selue quaedt is oock ter-stondt op H. Gouaerdt gheballen. Want sommighe van sijne onder-saecten hebben hem/als oock vremdelingh wesende / upt Nederlandt ghebozen/ al-soo seer ghequelt/ dat hy oock in syn eyghen huys niet sonder perijckel en was. Waer deur het hoofd hem heeft beginnen qualijcker ghestelt te worden. Ende syn doom hebbende syn onschuldighedydt ghe-toont / is ten lesten los ghelaten. Maer H. Gouaerdt cozts daer naer hebbēde deur de selue cranckhepdydt ghedwonghen gheweest syn Vastoorzije af te legghen / is in syn landt weder ghekeert / ende en heeft noyt t'sedert syn ghewoonelijcke vastighepdydt des verstandts connen weder cryghen. Hoe wel nochtans dat de cranckhepdydt soo groot niet ghebleuen en is/ oft hy en conste bequamelijck daghelijcks sijne ghetijden ghelesen/ oock profytelijck biecht hooren / ende het daghelijcksche sacrificie der Missen gheboeghelijck op-offeren.

CAPITTEL XXXV.

Van sijn goet ende Godt-vruchtigh leuen.

Vooydts dat onder dese punckten het eerste is te aen-mercken / hy heeft al-tijdt gheleydt een onbebleekt ende op-recht goet leuen. De soberhepdydt heeft hy al-tijdt lief ghehadt. Hy hadde een maniere van s'woens-daeghs ende s'vrij-daeghs te vasten / die hy tot het uiterste sijns leuens onderhouden heeft. Sy-seluen heeft hy met aller sorghevuldighepdydt in reynighepdydt bewaert. Hy vermede hem neerstelijck dat hy noyt sijn water maecten en soude in yemandts teghen-woydighepdydt (ghelijck sommighe wel onbeschamelijck doen) niet alleen van heuschepdts wegghen / maer oock om niemands

mandts eerbare ooghen te verargheren. Hy schoude oock grootelijcks het aen-schouwen van vrouw-perloonen: soo op dat hy heur-lieden niet en soude aen-sien / als op dat hy van heur-lieden niet aengesien en soude worden. Wt dier oorzaecken droeghy hy eenen laeckenen half-bandt oft sluper/treckende den seluen hoogher als den hals / op dat / seyde hy / sijnen blooten hals vande vrouwen ghesie wesende / hen gheen oorzaecke en soude gheuen van quade begeerte. D'welck oock de redene was dat hy gheertkerlijckheydt in sijn clederren en wilde toe-laten. Soo wannec als hy s'nachts te ruste wesende deur eenighe vleeschelijcke beroerte ghequelt wierdt / spronghy ter-stondt uytten bedde / ende badt Godt met gheboogghde knien / dat hy niet en soude vallen in becozinghe. Deur den dagh was hy deur-gaeng in het huys des Heeren / met bidden ende andere wercken der Godt-vruchtigheydt becommert. Te vreden wesende met een beneficie ende dat seer cleyn / en heeft niet meer ghesocht. Op eenen tijdt siende dat mijn broeder Gutgert die hem ter Missen diende quade ooghen hadde / heeft hy die van selfs willen wassen met het water van het af-wassen der handen inde Misse naer de communie: het welck ghedaen hebbende / zijn sy oock ghesondt ghesworden. Hy nam groote ghenoechte te sien dat de ouders hunne kinderen op-bzaghten totten gheestelijcken staet / ende beden-se leeren ende onder-wijfen inde Godt-vruchtigheydt / waer toe hy oock henslieden gheerne sijnen raedt mede-deelde / ende van selfs presenteerde. Het welck my ghedenckt dat hy aen my ghedaen heeft / als ick van mijn ouders soude ghesonden worden om te studeren. Hy verlaeckte de ketterijen als een pestilentielle ende duyvelsche saecke. Als in't iaer 1566. ten tijde vande trouw-
blon

blen van Neder-landt een ketterſche predi-
 cant te Gorcom buyten der poorten onder den blauwē he-
 mel ſijn ſermoō maecte op deſe woordē des Euan-
 geliūms: Hy is upt-ghegaen die ſayt/ om te ſayen
 ſijn ſaedt / ende vele vrende propoſten teghen het
 Catholijck ghelooue licht-veerdelijck ende onghel-
 leerdelijck upt ſloegh van het ſaedt des ſaedts / ende
 het woordt des woordts / H. Gouaerdt die al-daer
 deur pener tot het Catholijck ghelooue ghecomen
 was/ heeft luyde upt-gheroepen tot alle die daer te-
 gen-wozdigh warē: Deſe predi- cant bedrieght u- lie-
 den / en ghelooft hem niet / en hoozt naer hem niet.
 Maer als de Geuſen ſeyden dat hy niet wel wijs en
 was / ende ghelijck eenen dwaſen hem wilden doen
 veitrecken / heeft hy geandt woordt: Sekerlijck hier
 in en ben ick niet geck. Maer deſe daer ghy naer luy-
 ſtert / die bedrieght u- liden. Want de duyuel die op
 ſijne ſchouderē ſit / geeft hem in / al dat ghy hē hoozt
 ſpreken. Somma noyt en heeft hy deur de cranck-
 heydt des verſtands yet ghedaen / daer de geſchicht-
 heydt des leuens / oft de Chriſtelijcke Godt- vrych-
 tighydt deur te cozt gedaen wierdt. Want oock in-
 de leſte troublen / ſoo wel doen de vbanden eerſt aen-
 quamen / als oock gheduerende ſijne gevangheniſſe
 heeft hy ſijn groote ſozgh- vuldighydt veur het
 ſtuck vande Catholijcke religie wel getoont. Som-
 mighe oock hebben H. Lenaerd van hem hoozen
 verclaren omtrent het leſte van de ghevangheniſſe:
 dat hy in al-ſulcken langh-duerighen ende verdrie-
 telijcken kercker onder ſoo vele iniurien der ſoldaten
 noyt yet gheleght oft ghedaen en heeft dat eenen
 man die wel wijs is niet en ſoude betamen / maer
 in alles ſijn hert aen- dachtigh ende vroom bewe-
 ſen / ende alle ſchampere woorden ende wercken
 van de boof-wichten ſeer patientelijck verdraghen.

Hy

Hy heeft sijn martyrie gheleden oudt zijnde by de t'leuentigh iaeren.

CAPITTEL XXXVI.

Van het leuen van Heer Ian van Oosterwijck Regulier.

H Ian van Oosterwijck / een doorp in Szabandt niet verre vans Hertoghen-bolche ghelegen / is geweest een Religieus van het clooster te Suggen. Welck is de plaetse die deur de doot van dese Martelaers die wy hier beschrijven / is vercert. Het was een clooster vande Orden van S. Augustijn / die men ghemeynelyck noemt Regulieren. Van daer dan was dese H. Ian deur ghehoorzaemheydt van sijne ouersten ghelonden naer Gorcom / om al-daer Water te zyn ouer een Nonnen-clooster vander seluer Orden. Het welck eer-tijds gheweest hebbende een huyfinghe van vyfje Begynkens / ghelyck-se by ons ghenoemt worden / daer naer verandert in een besloten clooster / hadde noch bliuen houden den naem vā het oudt Begyn-hof. Hy heeft in dit clooster ghebonden groote armoede: want deur de onachtsaemheydt / oft ouer-daedt van eenighe vurgaende Paters / wast ghebeurt dat het clooster hebbende moeten vele landts vercoopen / allenghliens is ghecomen tot grooter armoede. Hoe wel dat de veranderinghe / deur de ordonantie Godts / dese vergaderinghe der maeghden heeft ghegheuen oorlaecke van grooter deughdt. Want sedert dat sy al-dus arm zyn gheworden / hebben sy hen vele hertelijcker begheuen tot Godt-vruchtigheydt / ende deur heure soberheydt / supuerheydt ende handt-werck henseluen ghewillighlyck refozmerende / zyn Gode en den menschen vele aen-ghenaemer gheworden.

D

Welcke

Welcke gheschickthepdt hebben sy deur het regeten ende vermanen van H. Jan daer wy nu af spreken seer wel onder-houden. Ick hebbe noch by my sijn sermoone totte Nonnekens ghedaen die hy met sijne eyghene handt gheschreuen heeft / met sechten style ghemaect / maer vol gheschickte ende Christelijcke leeringhen. Hy en heeft van het onghemack der armoeden ghemeyn met sijne seligheusen niet weder-leght / maer met clepne portie te vreden wesende / heeft het patientelijck ende blijdelijck verdragen / hoe wel dat hy oudt van iaeren / ende ghemeynelijck vanden camer-gangh sieck was. Ten tijde als het ey-landt vanden Ziel van de Geusen was inne-ghenomen / soo is oock ter-stondt sijn clooster van hen verstroyt / berooft / ende om verre ghesmeten gheweest. Als-doen dan wierdt onder andere aen desen weerdighen man sekere tijdinghe ghebraght / dat daer een van sijne mede-broeders een schoon martyrie hadde ontfanghen : want alsoo hy noch deur dreyghementen noch deur slaghen en conste soo verre ghebraght worden / dat hy der Geusen bedrijf soude gheluck toe-wenschen / segghende / *Vive les Geux* ; hebben die wreede menschen hem leuende neuse ende ooren af-ghesneden / die sy daer naer aende porten vande stadt ende kercke / als een lieflijck vertoonnel hebben ghehanghen / ghelijck wy op een ander plaetse hier veuren hebben gheroert. Ende als sy hem voordts vele verdrieteelijckhepdt ende slaghen hadden aen-ghedaen / hebben hem achter-naer deur-schoten. Dit ghehoort hebbende dese deuote man / is van dien tijdt af ontfcken gheweest met een groote begheerte totte martyrie / soo dat hy dickwils met dusdanighe woorden upt-gheborsten is : Och oft my Godt al-sulcken gracie wilde gunnen / dat hy my oock al-sulcke doot

doodt liet steruen ! Dese sijne woorden hoorzende een oudt susterken die hem diende / Wsula genoemt / heeft gheseght / Water verre zij dat van v : Godt behoede v dat ghy sulcke sware ende grouwelycke doodt niet en lijdt : Godt behoede v dat ghy oock niet gehanghen en wordt : want al is dat een saechter doodt / sy is te seer schandelyck . Maer hy noch schandelyckheydt noch grouwelyckheyt vreesende / bleue inde selfste vierighe begeerte perflisterende / ende her-halende seer dickwils : Och oft my Godt dese gracie gaue ! Soo is dan sijn heylighe begeerte van Gode vol-braght / ende de goede oude man heeft vercreghen ende ghevonden het geselschap der heyligher Martelaren / daer hy soo dickwils naer hadde verlanght . Ende dat noch meer is / inde selfste plaetse van sijn clooster daer hy beginsel ende voorzdt-gangh hadde gecregen van een vol-maect leuen / heeft hy outfanghen vol-comenheydt inde waerachtighe liefde.

CAPITTEL XXXVII.

Van H. Ian Predik-heer Pastoor van Hornar.

DE vijftien Martelare daer wy tot noch toe af ghesproken hebben / zijn te Gorcom van het beginsel als het Casteel ouer-ghegheuen was ghevanghen ghehouden gheweest . Maer de andere vier die van elders aen-gebraght zijn / heeft de Goddelijcke veur-siechtigheydt daer by ghevoeght / om van t' selue martyrie ende prijs deelachtigh te wesen . Onder dese is de eerste gheweest H. Ian Pastoor van Hornar / wesende een seligheus vande Orden der Predik-heeren uyt die prouincie van Ceulen . In hem hebben sommige mis-pzellen / dat hy al-dus buypen sijn clooster leefde in 'c habijt ghelijck een wereldlyck Priester : maer / soo my dunckt / t' onrecht.

recht. Want het schijnt wel dat hy dit nergheringhs anders om en dede / dan om met minder perijckel sijn pastoorzje te bedienen. Ende dat niet sonder consent van sijne Ouerste / welcker byienen ende bescheedt hy genoegh ghetoont hadde aende ghene die toestondt duldanighe dinghen te onder-soecken. Dat weet-mé sekerlyck dat hy het officie van eenen goede Pastoor wel ende neerstelijck heeft bedient / ende het bedryf vande nieuwe gheesten de Geusen hem grootelijck teghen is geweest / ghelijck hy metter daedt heeft betoont. Want ter wijlen dat de Gheestelijckheydt van Gorcom in't Casteel ghevanghen was / is hy onder-tusschen van sijn pastoorzje gheromen tot Gorcom / om de Catholicken behulpelijck te wesen in't aen-dienen vande heylighe Sacramenten / ende sonderlinghe in hunne versch-ghebozene kinderkens te doopen. Het is dan ghebeurt / als hy eens van Hornar metter haest te Gorcom was ontboden om een kindt te doopen / dat hy derwaerts comende om desen heyligen dienst te doen / onder-weghen van sommighe Geusen dit niet connende ghelyden / ghevanghen / ende op't Casteel ghebraght / ende inden seluen kercker / daer de andere Martelaers waren / ghesloten is. Ende de Geusen deur-waer naer hunne maniere hebben hem beticht van verraderije / te weten al-soo nemende dat hy daer-om soz dickwils upt ende in der stadt quam / als oft hy eenige byandigheyt deur handen hadde gehad. Maer inder waerheydt sijn saecke was ghelijck de saecke vande andere ghevanghené / te weten om dat hy een Monick ende Daep was / ende een deur-vechter vande Roomsche Apostolische religie. Waer-om hy oock deur de goedertierentheydt Godts tot ghelijcke croone der martyrien deur de selue doodt is ghecomen.

CAPITTEL XXXVIII.

Van H. Adriaen van Hiluaren-beke Pastoor van
Munster.

H Adriaen van Hiluaren-beke / s'welck een ver-
maerde vryheydt is inde Reempen / soo haest
als hy deur behoorzlycken ouderdom bequaem was/
heeft hem seluen beghen om Godt te dienen naer
de maniere van de Orden van Premonstreyt in een
clooster te Middell-borgh in Zee-landt / omtrent
den iare onses Heere 1547. Want als hy gecomen
is te steruen en was hy ouer viertigh iaren niet oudt.
Hy was een man seer stil / oodt-moedigh / vreed-
samigh / yeghelijcken lief-ghetal / ende gheheel ghe-
schickt van leuen. De welke naer dat hy vijf-en-
twintigh iaeren in't clooster hadde gheleest / is ten
lesten inden iare 1572. omtrent Paeschen van
sijnen Abt ghesonden naer Munster / welck is een
doorp ghelegghen inde uyterste palen van Hollandt /
daer de Male inde zee vloedt / om al-daer de pa-
stoorzje te bedienen / om dies wille dat de veur-gaen-
de Pastoor / oock een seligicus vande selfste Orden
ende uyt het selfste clooster / en die oock H. Adriaen
ghenoemt was / coorts te veuren deser werelddt ouer-
leden was. Ende hoe wel dat dese plaetse gheheel
met ketterye besmet was / ende ouer-sulcks uyt het
bedienen vande pastoorzje meer arbeydts ende haet
en nydt dan eere oft profyt te verwachtē was: noch-
tans alleen om der heyligher ghehoorzsaemheydt
wille / heeft hy sonder hem te soecken te maerken den
last die hem op-gheleght wierdt vlijtighlijck aen-
veerd / ende sonder vertoefsen hem totte reyse be-
ghen al-soo gherust / dat hy oock sijn lichamelijcke
noodt-druft niet en soude met hem ghenomen heb-

ben / en hadde hy niet vermaent ghe weest van den
 Proost des cloosters H. Nicolaes vander Borcht/
 die als doen onder den Abt / welck was de Bischop
 van Middell-borgh / het clooster soz gh-vuldighlyck
 regeerde . Als hy naer Hollandt te scheppe soude
 varen / was hy in seer groot perijckel deur een tem-
 peest inde zee op-staende . Maer Godt heeft hem
 willen bewaeren : want hy hem vercofen hadde om
 eenighe maenden daer naer de heylighe Kercke deur
 sijn doot te vereere . De schaepkens die hem bevolen
 waren heeft hy veur den tydt dat hy by hen heeft
 moghen bliuen neerstelijck gade gheslaghen . Hy is
 met sijnen mede-pastoor (daer wy nu ter-stondt af
 segghen sullē) en sijnen ouden vader des nachts veur
 den seuensten dagh Julij / soo ick merne / in sijn huys
 ghevanghen vande Geulche zee-roouers / ende bin-
 nen den Bziel ghebraght . Ende al-soo sy hen leyd-
 den deur een ander dorp Heydam ghenoecht / onder
 de parochie van Munster sozterende / om dat sy by-
 auenturen van hunne ghevanghenen niet vele pro-
 fijts en verwachtē / hebben-se aen de vischers van
 vier plaetsen gheveylt ende willen laeten lossen veur
 een tonne biers . Maer niet een van alle dese onghes-
 nadighe ende onbeleefde schaepen / noch oock alle
 te samen / en hebben soo vele veur hunne Pastoors
 willen betalen als soude een tonne biers ghecost heb-
 ben / d'welck was omtrent dertigh stupuers . Veur-
 waer een beclaeghelijcke saecke : waer in dit weerd
 iste aen-merckē / dat de Joden Christum om dert-
 tigh penningen hebben ghecocht / om hem ter doot
 te leueren / ende dese drie mannen (onder welke
 twee waren Priesters Christi ende yerders van sijne
 schapen) en hebben de eyghene schaepkens oock om
 dertigh penninghen niet willen rantsouneren / om
 hen vande doot te verlossen . Wesende dan binnen
 den

den Ziel ghebraght/ zijn mette andere ghevanghenen in eenen kercker gesloten ende t'samen ter doodt ghebraght. Maer naementlijck is ons verhaelt van H. Adriaen vande ghene die met hem in de selfste miserie zijn gheweest/ dat hy in sijn woorden/ aen-siecht ende manieren heeft ghetoont een groote sedighbaerhepdt met Godt- vruchtighepdt / ende in alle tighenhepdt te verdraghen een vromighepdt als eenen Martelaer betaemde: soo dat hy deur sijn exempel de andere ghevanghenen seer heeft ghesicht/ die hem oock om sijn groote deughdlaemhepdt in grooter eeren hebben ghehouden.

CAPITTEL XXXIX.

Van Heer Iacob Lacop Onder- pastoor van Munster.

H Jacob toe-ghenaemt Lacop Antonissen/ gebozen tot Audenaerde in Vlaenderen/ oock Religicus vande Orden van Pymonstrept te Widdel-borgh/ was seer cloeck ende subtyl van verstande/ het welck hy met goede studië ende kennisse van verschedene talen neerstelijck heeft ghesceffent. Hy was in't beginsel yghelijcken seer lief-ghetal/ soo om de soetighepdt van sijn manieren / waer deur de mede-broeders groote ghenoechte in hem namen/ als om andere loffelijcke gauen daer hy mede begift was. Behaluen desen om sijn iongherdt/ vriendelijcke ghedaente / ende lenghde des lichaems wierdt hy van sijns ghelijcken met eenen liefelijcken naem ghenoomt Jaeckelken. Maer inden iacre 1566. als de beldt-stormerije eenighe principaelste plaetsen van Neder-landt heeft ouer-vallen/ is dese H. Jacob (ghelijck elders vele andere) vande ketters dierlijck bedrogghen ende verleydt gheweest / ende dat

deur Godts ghehenghenisse / die sijn uyt-vercozene
 alle dinghen doer mede-wercken in't goet / soo dat
 hy inden eersten onder sijn broeders in't clooster te-
 ghen de heylighe leeringhen der Catholijcker ker-
 ken sijn tonghe ongeschicktelijck misbruyckte: ende
 daer naer het clooster verlatende / is onder de ket-
 ters predicant gheworden / hebbende oock een ket-
 tersch boeckken gheschreuen seer moedt-willigh-
 lijck / met tijtel Vande defloratie oft onteeringhe
 vande gulden legende. Maer de barmhertige Godt
 en heeft hem in dese groote verblindtheydt des her-
 ten niet langhe laten bliuen / maer als een goeder-
 tieren herder heeft sijn verdooft schaepken haest uyt
 des vyandts tanden ghetrocken ende weder-om in
 de schaep-kope sijner H. kercken ghebraght. Want
 naer sommighe maenden is H. Jacob met groot
 leedt-wesen weder tot sijn clooster ghekeert / ende
 heeft veur de gheheele vergaderinghe der broederen
 vergiffenisse ghebeden van sijne dwalinghe / ende de
 selue dwalinghe met alle andere ketterijen her-roe-
 pen / versaeckt / ende af-gheswozen / oock sijn boeck-
 ken dat hy geschreuen hadde met sijne eyghene han-
 den in't vier gheworpen. Daer naer heeft hy de pe-
 nitentie die hem veur sijn mis-daedt ghestelt wierdt
 oodt-moedelijck ontfanghen en ghehoorzamelijck
 vol-braght. Oock om dese faute uyt te wischen / is
 hy ghelonden tot een ander clooster sijner Orden
 gheleghen in t quartier van Gelder-landt / genoemt
 Mariet-weerdt / daer hy (gelijck ick vande broeders
 van dier plaetsen hebbe verstaen) deghelijck / ghe-
 schicktelijck / ende sonder op-spraak heeft gheleest.
 Daer-en-bouen heeft hy in't selue clooster sommi-
 ghe dinghen gheschreuen teghen de ketteren / soec-
 kende daer deur te her-halen het verlies der sielen /
 dat hy met schryuen oft met spreken soude moghen
 ghedaen

ghedaen hebben. Men seght dat de Graue van Lumme hebbende dit verlaten van sijn clooster (ick en wete van waer) vernomen / t'selue hem verweten heeft ten tijde als hy van sijne dienaere wierdt onder-vraecht / ende dat H. Jacob den Graue alsoo heeft gheandtwoordt / dat hy niet en ontkende sulcks ghebeurt te zijn / maer dat hy soude toonen dat hy van sijn dwalinghe al-soo ghebetert was / dat hy nu hem met Godts by-standt vande sekere bekende waerheydt met geen grouwelychheydt der tormenten en soude laten af-trecken. Dese H. Jacob hadde eenen eyghenen broeder gehad / te weten dien / die cozts te beuren tot Munster was Pastoor gheweest / een Godt-vruchtigh wijs man / ende veur de Catholycke leeringhen seer sozgh-vuldigh / die oock beyde sijn arme ouders met behoorzijcke eere in sijn huys hadde onder-houde. Naer-der-handt heeft-men goedt ghevonden desen H. Jacob met sijnen broeder te stellen om hem inde pastoorije onder-standt te doen / by-sonder tot dien eynde / op dat hy / die soo deerlijck hadde ghedooit / deur het exempel ende onder-wijs van sijnen broeder / soo wel inde Godt-vruchtigheydt als in't Catholyck ghelooue te meer soude moghen bevesticht worden. De welke naer sijns broeders doot al-daer gelaeten zijnde als mede-hulper van den successour oft naer-comeling / is met hem vande selfste passie deelachtigh gheworden / oudt zijnde dertigh iaeren onbegrepen. Ende al-dus (ghelijck een Godt-vruchtigh Religieus van hen schijft tot eenen sijnen vriendt / hebben dese twee Religieusen vande witte Orden beyde hunne witte stoolen ghewassen in het bloedt van het lammecken Godts.

CAPITTEL XL.

Van H. Andries Wouters Pastoor van Heynoert.

H Andries Wouters / Pastoor van Heynoert / d'welck is een doorp in't gherecht van Doordrecht / vande Geusche vrij-buyters dat landt afloopende in sijn huys ghevanghen zijnde / is van daer ten Briel ghebraght / daer hy by de heylighe Martelaren ghevoeght / is met hem gheromen tot het selfste lijden ende glozie. Wat wil ick in desen man anders prijsen dan de wonderlijcke goedt heydt Godts? Want als hy / ghelijck ick verstaen hebbe / in sijn pastoorije hadde gheleydt een leuen niet seer eerlijck / en dat niet sonder openbaer schandael / deur de wonderlijcke ende sonderlinghe gheweerdigheydt Godts (die lichtelijck eenen armen van daughden can rijck maecken mit die gauen sijner gracen / ende ^{Psal. 112} uyt den dreck der vleeschelijcker ghebreken ghehoghen / can stellen by die princen sijn volcks) is hem ghegunt eenen buyten-ordinarisen wegh (om al-soo te segghen) om tot de croone der martyprien te gheraecten .

CAPITTEL XLI.

Van het ghetal van neghen-thien, ende van der Martelaren stantaftigheydt.

Hier hebt-dy / Christé Leser / negen-thien Martelaeren van ons in dese historie ghestelt in ordie niet naer elcks verdiensten / want dese can alleen onder-schepden de Heere die hen ghecroont heeft / maer naer het inne-gheuen van een andere redelijcke oorlaecke . In welck ghetal dat Godt tot de hooge glozie der martyprië al-soo te veuren geschickt heeft / en is

en is dese contemplantie niet te verwozpen / dat t'ghetal van thien beteeckent de vol-comene vol-bzenginghe des wets / ende t'ghetal van neghen / de mede-deplinghe vande hemelſche blijdschappen. Want ghelijck de Goddelijcke wet in thien gheboden beſloten is / al-ſoo wordt de menighthe der ſaligher gheelten in neghen choozen ghedeylt. Waeruyt anders niet te nemen en is dan dat onſe Martelaers deur de onder-houdinghe der gheboden Gods hen ſeluen den wegh ende in-gangh bereydt hebben tot de aller-ſalighſte ghemeynſchap der heyligher Engelen. Want al iſt laecke dat ſommighe van hen de onnooſelheydt in allen hun leuen niet en hebben bewaert / ſouden wy daer-om meynen dat sy de Goddelijcke wet niet en hebbē onder-houden? In gheener manieren. Want aen-ghelien dat wel waerſachtelijck gheſeght heeft de treffelijcke Doctor ſinte Auguſtijn / dat alle de gheboden Godts ghehouden worden veur ghedaen / als ons vergheuen wordt alle t'ghene dat wy niet en hebben vol-bzacht: ſoo en moeten wy veur-waer niet twijfelen oft Godt en heeft hen toe-gelchickt de vol-comene gehoorſaemheydt des wets / de welke in het bewijſen van het aller-meefte werck der liefden / vol-comen ſuyveringhe der ſonden deur die doodt hebben ontfangen. Voorzds aen-gaende hunne bromigheydt / ſegghe ick dit alleen / dat die in hen allen ſoo groot ende ſulchs is gheweest / die hen heeft Martelaren connen maerken / ende connen presenteren aen den almoghenden Godt om deur die giorie der martyprien ghecroont te worden. Want hoe wel dat de eene ſtercker was / vlijtigher / ende gherceder om het martyrie te liyden dan de andere / ende dat (d'welck ick niet en wil loorhenen) in hunne vergaderinghe zyn gheweest ſommighe ſwacke en niet ſtantaffigh ghenoech /

L. 1. re-
trac. c. 9.

ghenoegh/als de ghene die deur de vermaninghen ende exempelen van d'andere schenen te moeten ghe-
 courageert ende versterckt worden (want in eenen
 grooten hoop en soudt nauwelijcks connen anders
 wesen :) nochtans en is niemant van allen desen
 af-ghegaen de belijdinghe des Catholijcks geloofs/
 niemant en heeft in't uysterste eenighe twantelach-
 tighydt des herten ghtoont / niemant en heeft
 met woorden/ aen-ghesiecht oft teekenen te kennen
 gegeuen dat hy bereedt was sijn religie te verlaeckē
 (daer hy veur steruen moest) om sijn leuen daer me-
 de te salueren. Ten lesten dit verlaere ick waer-
 achtelijck / naer dat ick aē vele verscheydene die hier
 af eenige kennisse moghten hebben met grooter zorg-
 vuldighydt hebbe vernomen van elcks stantachtig-
 heydt in't ghelooue / dat ick anders niet en hebbe
 connen verstaen dan dat sy alle-gader tot eenen toe
 (sprekende alleenelijck vande ghene die in't veur-
 scyde ghetal van neghen-thien begrepen zijn) inde
 belijdinghe van het Catholijck ghelooue totten le-
 sten adem toe hebben vol-herdt. Waer in sonder
 enigh twijfel | et waerachtigh martyrie vol- come-
 lijck ghelegghen is. Maer om dies wille dat de veur-
 gaende hystorie melt dat de drij Martelaers die wy
 de leste ghestelt hebben/ontfanghen hebben de croo-
 nen van drij af-ghewekene / die mette andere te
 Gozrom ghevanghen ende van daer naer den Wziel
 ghebraght wesende/ vele verdriets met hen-lieden
 in't ghemeyn verdzagghen hadden / soo moghte by-
 auenturen pemandt verwachten / dat wy soudē
 verhalen tot wat eynde dat dese drij noch ten lesten
 geraecht zijn. O welck wy nu in't corze willen ver-
 volghen / niet veur-waer uyt intentie van achter-
 clap te spreken (d'welck Godt van onse tonghe en-
 de penne al-tijdt verhoeden wille) maer / naer-de-
 mael

mael dat de saecke nu velē kennelijck is gheworden/
op dat wy in hen oft de barmhertighejdt Godts
moghen beminnen / oft sijn recht-veerdighe ordet-
len vreesen.

CAPITTEL XLII.

Hoe B. Henrick de Nouicius Minder-broeder
ghevaren is.

B Henrick Minder-broeder Nouicius / al was hy
los ghelaten ende vande moepelijckhejdt des
kerckers verlost / nochtans ter wijlen hy onder de
Geusen heeft moeten verkeeren ende onder hen ee-
nighe ghedienstigheden doen / is dickwils gheslagen
gheweest / ende heeft vele verwyjds / schamperhejdt
ende spotterijen verdraghen / ende menigh-mael
moeten hoorzen dat hy een upt-ghelooopen Monick
was / iae onder de dreyghementen van de wreede
menschen nergheringhs vry van perijckel van ghe-
hanghen te worden / leuende bujten ende binnen
een alendigh leuen . Maer ten lesten heeft de handt
Godts sijnen wegh-ghelooopen knecht woonende
in't midden van Babylonien ghebatt ende totten
schoot der heyligher Kercken ghetrocken / ende de
heylighe ghemeyute der broeders weder-om ghe-
gheuen . Want naer een weynigh tijdts met sijnen
heere die hy diende / ghereyft zijnde naer Dordrecht /
heeft sy-seluen heymelijcken verlozen / ende deur het
toe-doen van een goede Catholijcke vrouwe verste-
ken zijnde / heeft de blught ghenomen / en met blijd-
schap totte Catholijcken ghecomen / wiens ghe-
meynschap hy noyt upt der herten verlaect en had-
de . Tot s'Hertoghen-bosche is hy vande broe-
ders van sijnen Orden met broederlijcke liefde
ontfanghen / ende hebbende oodt-moedighe peni-
tentie

tencie tot vol-doeninge van sijn mis-daedt gedaen/ heeft daer naer Gode den Heere niet vreesse en oodtsmoedigheyt ghedient/ deur wiens goedtheydt hy tot penitentie was verwacht. Eenighe iaeren daer naer vande haestighe sieckte gheraecht zynde/ is hy van deser werelddt ghescheyden.

CAPITTEL XLIII.

Hoe de Pastoor van Maesdam niet teghenstaende het versaecken van sijne religie ghehanghen wierdt.

EEn ander/ wiens naem ick willens ver-swijghe/wesende Canonick vande kercke van Gorcom/ als de Martelaers ter doodt wierden gheleydt/ is van hun hepligh gheselschap af-ghescheyden gheweest niet den Pastoor van Maesdam/ niet sonder vermoeden van het Catholijck ghelooue af-ghegaen te zijn/ ghelijck wy t' sijner plaetsen hebben verhaelt. Welcke twee euen-wel gebanghen wierden ghehouden in't huys vanden onder-prouost totten achtsten dagh naer de martyrie der Martelaers: ende leefden gheduerende dien tijdt tusschen hope ende vreesse/ als tusschen hanghen ende worzghen. Op welcken daghe naer der sonnen onder-gangh/ als sy nu ter tafelen waren gheseten/ ende doen ter tijdt gheen quaedt achter-dencken en hadden/ is Jehan Omal te peerde daer ghecomen/ ende heeft hen ghebonden doen uyt-leyden. Sy wierden dan veur hem gheleydt buyten der stadt in den boom-gaerd van t' clooster te Sugghe/ om al-daer aen eenen boom ghehanghen te worden. Erst soude-men den Pastoor op-hanghen/wesende een man/ soomen seght/ van gheen quaedt leuen/ maer heel onghelcerdt. De welke hoe wel dat hy (ghelijck ick ver-

verstaen hebbe) uyt vzeese des doodts sijn religie en
 Priesterschap verlaecte / ende belede bereedt te we-
 sen al te doen ende te ghelouen naer hen-lieder be-
 liefte / oock belouende dat hy nemmermeer totte
 paepsehe religie weder keeren en soude / Hopende als
 soo met dus-danighe beloften het teghen-wozdigh
 perijkel te ontcomen / nochtans deur het beuel van
 Omal die naer sijn beloften niet en vzaeghde / is hy
 ghehanghen ende ghedoodt gheweest. Onsalighe
 mensche als hy was / die met sulcken mis-daedt ver-
 saecht hebbende alle hypligheden / en heeft de tijde-
 lijke doodt niet een ure connen ontcomen : ende /
 d'welck al te schroomelijck is / op eenen ooghen-
 blick hy-seluen gheworpen inde eeuwighen doodt /
 want de Heere seght : Zoo wie mij loochent deur Mat. 23.
 dē menschen / dien sal ick oock loochenen deur mij-
 nen Vader die inde hemelen is. Want dit is hem
 rechtveerdighlijck gheschiedt / dat aen-ghesien de
 selue Heere seght : En wilt niet vzeesen die het li-
 chaem dooden / maer de siele niet en connen doodē /
 maer vele meer vzeest hem die de siele en d'lichaem
 magh verdoemen inde helle. Dese alendige vzeesen-
 de den onrechtveerdigen vermoorder des lichaems /
 ende niet ontsiende den rechtveerdighen verdoemer
 vanden heelen mensche / is in coxter stontt ouer-
 vallen van beyde de quaeden : soo wel van t'ghene
 dat hy vzeesde / als van t'ghene dat hy niet en vzees-
 de / maer hadde behooren te vzeesen. Waer in wy
 weder-om moghen aen-mercken de hoogheydt des
 Goddelijchs raedts waer deur ghebeurt is / dat van
 die twee die wy bouen verhaelt hebben die uyt het
 quartier van Dozderick inden Ziel ghevanghen
 ghebraght wierden / ende hy de Martelaren van
 Gorcom gheskelt / de eene op-ghehouden / de an-
 dere verlaten is. Die vande menschen de quaedtste
 van

van leuen gheacht was / wordt deur Godts gratie op-ghe-nomē om te verbullen het veur-sepde ghetal: dese die van onschuldighydt des leuens wierdt ghepriesen / wordt deur het rechtveerdigh oordeel Godts verlaten.

CAPITTEL XLIIII.

Van eenen Canonick van Gorcom, hoe hy de doodt ontcomen ende ten lesten byden Catholijcken gheraect is.

DE Canonick stondt metten bloeten halse ende gebondene armen de doodt veur de handt heb-bende / aen-siende de auenture van sijnen mede-ghe-selle. Maer hy connende Wallsch spreken / ende wel ter talen zijnde / heeft vele soetigheden van woorden ghebruyckt / ende vele wonderlijke groote dinghen belouet / ende daer deur ten lesten alle hunne herten tot mede-lijden beweeght: soo dat oock de onder-prouost selue / ende de ketterische predicant des duy-uels dienaer (die daer gecomen was om in het uyt-terste der ghevanghenen sijn laghen te legghen) ende noch andere veur hem ghebeden hebben. Ten lesten dan heeft hem Omal laten verbid-den / ende gheseght totten Canonick: Wilt-dy my belouen dat ghy my ghetrouwelijck dienen ende helpen sult in alle t'ghene dat ick v bevelen sal / soo wil ick moeghen vzoegh den Graue veur v spreken. Want het in mijner maght niet en is v het leuen te schincken / maer de gracie staet vanden Graue te verwachten / by wien ick veur v gheerne ten besten sal spreken. Als de Canonick allen sijnen ghetrouwen dienst ende hulpe hadde belouet in alle t'ghene dat-mien hen bevelen soude / heeft hen Omal weder-om doen leyden in sijn oude ghevanghenisse. Ende niet sonder redene

redene heeft de Canonick selue het vermoeden ghe-
hadt / dat Omal hier mede anders niet veur gehadt
en heeft / dan om hem deur den schijn van al-sulcken
beneficie te meer verbonden te maecten / om hem
voozdt-aen ghetrouwelijck ende ghedienstelijck te
dienen . Want met dat hy sijn rechte handt quijt
was / soo hadde hy al-sulcken dienaer ende schryuer
recht van doen . Ende niemandt tot sulcks bequa-
mer als dese man / om dat hy d'ij verschepdene tae-
len spreken ende schryuen conste / ende eer-tijds on-
der edel-luyden verkeert hebbende / groote experien-
tie van vele dinghen hadde ghecreghen . Opden
vier-tiensten dagh dan daer naer hebbende ter wij-
len open-bare attestatie versocht van de Wet van
Gorcom / aen-gaende sijn leuen / wierdt hy los ghe-
maect / ende van Omal in sijn familie aen-gheno-
men / daer hem de last van Schryuer / Camer-
lingh / Hof-meester / ende by-naer alle de officien
vanden huse wierden op-gheleghet : al-soo noch-
tans dat hy euen-wel t'elcker reysen tot peghelijcks
schimpen ende verwijt staen moeste / ende dagelijcks
hoozen / Ghy papauw / ghy paep / ende andere dier-
ghelijcke / som-tijds oock van Omal als van eenen
wreedten dzonckaert dapper gheslaghen worden .
Ten lesten want hy merckte dat het hem niet goet
noch seker en was onder dus-danige menschen lan-
gher te verkeeren / heeft beginnen te peysen by wat
middele hy ontsopen ende het perghel ontcomen
moghte . Het welck alst in langhen tijde niet wel
lucken en wilde / heeft haer achter-naer van selfs de-
se occasie ghepresenteert . Gene Bernard ghenoeemt
was vanden Graue van Lumme ghestelt om in te
halen de renten vande gheestelijcke goeden in't
quartier van Gorcom . De welke niet wetende
hoe dat hy de renten vande Canonicken van Gor-

com die cleyn ende verstroyt waren soude moghen vergaderen / heeft desen Canonick daer wy af spreken van Omal verlocht tot eenen gheselle / om dies wille dat hy de leste rent-meester van sijn collegie was gheweest / ende ouer-sulcks sekere kennisse vande goeden ende inne-comen moeste hebben. Omal hem latende gheslegghen / heeft sijnen Secretaris orlof ghegheuen veur twee maenden / welcken tijdt daertoe wel schene van noode te wesen: al-soo nochtans dat hy sijnen leydtl-man beual hem nauw gade te slaen / dat hy nergheringhs diefelijck en soude ontloopen. Het welck al heeft hy seer sorghebuldighlijck ghedaen / nochtans de behendighepdt van desen man die soo seer veur sijn leuen ende vrijighepdt besorght was / ende alle ghelegghentheden van te ontloopen sochte / heeft verwonnen de sorghe vanden gade-slagher. Want als hy opde dorpen ghesonden wierdt om sommighe gheestelijcke renten te ontfanghen / ende daer in sijnen meester som-wijlen ghetrouwe hulpe hadde bewesen / ten lesten de bequamighepdt ghecreghen hebbende / heeft verlaten dat boos gheselschap / daer hy sijn consciencie seer hadde belmet met vele dinghen te segghen ende te doen op der ketters booshepdt passende / ende is aen der Catholijcken sijde ghecomen. Byde welcke hy met Gode ende de heylighe Kercke versoent / is in't Catholijck ghelooue totter doot toe stantachtigh ghebleuen / deur een groote gracie Godts upt de perijkelen der hellen ende der eeuwigher doot verlost. Dese selue heeft oock naer-der-handt de historie der Martelaeren van Gorcom in Duytschen rijme beschreuen / de welcke wy in dese onse historie te ramen oock som-tijds ghebrypckt hebben.

CAPITTEL XLV.

Van eenen Minder-broeder, die af-gheweken zijnde vande religie, is soldaet gheworden.

DE derde die vanden hoop der Martelaeren af-gheweken is / was eene gheuoemt Willem uyt het landt van Lupck gebozen / die daer-om van sijn Walsche sprake wierdt gheuoemt de Wael. Van ghelyck wy inde twee deur-gaende verwonderen ende ons verblijden vande bermhertighepdt Godts deur de welke hy de sondaers tot penitentie ende salighepdt weder-om roept : al-soo bekennen ende eeren wy in desen lesten de recht-beerdighe ordeelen Godts / die den sondaer in sijn booshepdt verlaet : op dat wy Gode bermhertighepdt ende ordeel Psa. 100 toe-singhende / met vreesse ende anghst onse salighepdt moghen leeren wercken. Want dese ontloopende de doodt die costelijck was indē oogen Gods / Philip. 2 heeft sijn onstantastigh ende quaedt leuē niet langh daer naer met de aller-quaedste en af-grijffelijckste doodt gheepndt. Ick noeme sijn leuen quaedt ende onstantastigh : want naer dat hy den regel van S. Franciscus belouet hadde ende geprofessiet was / hadde hy drij oft vier-mael de heplighe familie deur apostasie verlaten : ende nu ten lesten mette heplighe Martelaers tot aende galghe toe ghelepdt zijnde / heel by de doodt / daer hy de vleckē van sijn deur-gaende leuen met de selue doodt vromelijck te verdraghen / soude hebben moghen heel reyn uyt-wassen / heeft lieuer verkosen de selue vleckē met een nieuwe mis-daedt te vermeerderen: te weten als hy deur traeghepdt ende vreesse des doodts verlaeckede het Catholijck ghelooue / van het hepligh collegie der Martelaren by-seluen ghescheyden heeft. Waer

van hy naer-der-handt schryuende aende moeder van S. Agneten clooster te Gorcom hem soo heeft willen verschoonen / dat hy seyde: Dat ick metten monde ghelproken hebbe / en hebbe ick metter herten niet ghemeynt: als oft dat oock een Christen mensche niet grootelijcks en behoorde te vresen / d'welck de Saligh-maecker seght: Die my loochent veur den menschen / dien sal ick oock loochenen veur mijnen Vader die inde hemelen is. Dese dan een dobbel aposttaet / eerst van S. Francisco / ende daer naer van Christo / Francisco wel weder-om ghegheuen / maer van Christo naer het verlaecken des gheloofs totter doodt toe verbeyndt bliuende / in dien nacht als hy vande heylighe belijdenisse gheueken is / wierdt in't huys van Smal / die oock aposttaet was / gheleydt / ende al-daer totten achtsten dage in bewaernisse ghestelt. Want all-doen schene dat hyijnen gheestelijcken staet ende religie genoegh uytter herten verlaeckt hadde / ende al-soo wordt hy los ghelaten / ende van Smal niet wapenen op-ghelett / ende aen-gheschreuen veur soldaet onder het vendel van Trelon / om de stadt ende eylandt vanden Bziel te helpen bewaeren. Van alsulcken onsalighen beginnel is hy allenghskens tot argher gheresen. Want hy de ketterische boeckskens las / ende songh af-grijselijcke ketterische liedkens / ende trouwde een oneerlijcke vrouwe / op dat hy in alles soude schijnen te doen ghelijck de andere soldaeten. In dien briez oock die ick hier veuren gheseght hebbe dat hy totte moeder van S. Agneten clooster gheschreuen heeft / seyde hy / dat hy haer seer haest soude comen besoecken / ende tot een huylvrouwe trouwen / te weten een seligheus een seligheuse / eenen Priester een Nonne. Van al waertlaecke / dat-men hem aen-gaen de de reste van hem bedreuen

bedreuen eenighl-sins soude willen ontschuldighen/
als ghedaen upt bedwangh van het gheselschap en-
de vzeese des doodts: emmers dit / al-sulcke oneer-
lycke ende onbetamelijcke vzeuen ende hunner bep-
der professie soo contrarie te schryuen aen een maget
Gode toe-gherpyghent / ende dat een ouerste van
d'andere maeghden / en heeft hem noch noodt noch
vzeese ghedwonghen te doen / maer heeft daer deur
ghenoggh ghetoot dat hy alle sorghe veur de rep-
nighepdt ende religie verre upt sijn herte ghesloten
hadde .

CAPITTEL XLVI.

Hoe de selue apostaet niet langhe daer naer om
sijn dieuerije ghehanghen is.

Voerds naer dat hy hem eens tot het ghesel-
schap der Geulcher soldaten begheuen heeft / in
corren tijde heeft hy al-soo wel toe-ghenomen in de-
se maniere van leuen / dat hy inde conste ende neer-
stighepdt van roonen alle d'andere verre te bouen
gingh: soo dat sy selue verschyckit waren dat een
mensche corren te veuren monick gheweest hebbende
soo lichtelijck alle de seypen van het crijchl-leuen
hadde gheleert / ende soo behendelijck wiste te ghe-
bruycken: ick spreke van dat crijchl-leuen d'welck
dese goddeloose menschen / meer straet-schenders
ende zee-roouers als soldaten / handteerde ende be-
oeffenden. Som-tijds heeft hy wel deruen alleen
enen wagh vol volcks opde opene bane aen-ta-
sten / ende de menschen verschyckit maekende be-
roouen. Met vele andere exempelē van stoutighepdt
ende weedthepdt heeft hy sy-seluen onder sijn ghe-
lycken edel ende vernaeint ghemaect. Naer-de-
mael dan dat hy deur sul-danighe seypen sijn ghe-
trouwig-

trouwighepdt ende boolen aerdt ghenoechly schene
 ghetoont te hebben/ heeft hy by Omal synen landts-
 man dit vercreghen / dat-men hem toe-betrouwt
 heeft den wijn uyt des Grauen kelder te tappen en
 te haelen. Maer hier heeft oock dese snoode apostact
 in eē cleyne slechte saccke syn quade trouwe bewese/
 soo dat naer het woordt Christi gheen wonder en is
 Luc. 16. gheweest / dat de ghene die in't cleyne onrechtveerdigh
 is / in het meeste oock onrechtveerdigh ende
 onghetrouw bevonden wordt. Hy heeft den sleutel
 vanden wijn-kelder geconterseft / op dat hy met syn
 vziendekens en mede-ghesellekens inde boofhepdt
 soude mogen dvincken alst soo geleghen ware. Maer
 de selue mede-dvinckers hebben het stuck uyt-ge-
 bracht. Ter-stondt dan wordt de Wael weder-om
 gebangen gestelt en beschuldighet met twee mis-dae-
 den / te weten dieuerije / en vergewinghe met venijn.
 Want behaluen het bedroghe van de wijn die hy met
 sijne gesellen uyt-gedroncken hadde / daer hy waer-
 achtelijck schuldigh in was / is hy met een vermoeden
 van vele swaerder mis-daedt beswaert geweest:
 dat hy raedt soude ghesocht hebben om venijn inden
 wijn te menghele / ende daer mede den Graue met
 syn ghellesschap te vergheuen. Hoe wel te geloouen is
 dat hem dit valschelijck wierdt op-gheleght. Maer
 ghepynicht zijnde ende belijdende het bedroghe dat
 hy ghedaen hadde / wordt hy drij maenden naer de
 doot der Martelaeren op-ghehanghen / veur-waer-
 alendigh en onsaligh. Want wat isser onsaliger / dan
 al-soo verlaten hebbende het ghellesschap der hepliger
 broederē / en wegh-gheworpen hebbende de croone
 der martyriē / die nu bouen syn hooft was hangēde /
 met vele sonden en af-grijselijcke boofhedē syn leuen
 veur soo corten tijdt te verlenghen / en daer naer het
 selue leuen om dieuerije een schandelijcke sonde / met
 de

de schandelycke doodt quijt te worden? Welck leuen om dat hy deur sulcke doodt niet en soude verliesen veur Christum ende sijn heylighe Kercke / hadde hy daer-en-tusschen soo vele quaedts ghedaen en gheleden. Op dat ick swyghe / hoe grootelycks dat het te duchten is / dat hy-aenturen naer de doodt des lichaems sijn onsalighe siele ghevallen magh zijn inde eeuwighe doodt ende pynen sonder eynde / ende dat al te waerachtelyck van hem gheseght magh worden dat S. Basilius van eenen anderen gheschreuen heeft : Dat die wepelaer van het eeuwighe leuen is verballen / ende dit tydelijck leuen niet lange en heeft ghenoten. Dese was een vande twaelf Minder-broeders / die inden arbejdt der passien geoeffent waren. Ende d'ander elue veur-waer zijn volherdighlijck totten eynde toe Christum naer-gevolght / ghelijck de elue Apostelen. Maer dese twelfste met sijn dieuerije ende apostasije draeght de ghelijckenisse van den boosen Judas den twelfsten onder de Apostelen. In de elue heeft de aller-goedertiereste vader willé aende werelddt bewysen sijn groote goedthepdt / croonende hen-lieden met vermhortigheden en ghenadigheden / in desen lesten heeft de aller-rechtveerdighste rechter willen tooné een exempel sijner stranggighejdt. Wiens ozdeelen / t'zij open-baere t'zij verborghene / den sondaeren wel swaer zijn / maer onrechtveerdigh en connen sy niet ghewesen.